

တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်

မန္တလေး

ပါဠိ သက္ကတဌာန

ပထမနှစ်

ပါဠိဘာသာ

အမှာစကား

မန္တလေးမြို့ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်တွင် ဌာနများစွာအနက် ပါဠိတက္ကတဌာနလည်း ရှိပါသည်။ ထို ပါဠိတက္ကတဌာနလည်း တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ် ပထမနှစ်ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများကို ပါဠိဘာသာ သင်ကြားပို့ချရပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ် ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများ ပါဠိဘာသာကို တက္ကသိုလ်အဆင့်မှ သင်ကြားရလွယ်ကူစေ၍ လေ့လာမှတ်သားရာ၌ လျှင်မြန်စွာ တတ်မြောက်စေရန် သင်ရိုး ညွှန်းတမ်းအဖြစ် ဤစာအုပ်ကို ပြုစုပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်၌ ပါဠိဘာသာနှင့်ပတ်သက်၍ သဒ္ဒါ၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု ဟူ၍ ကဏ္ဍစုံလင်စွာဖြင့် အခန်းများခွဲကာ ရေးသားထားပါသည်။ ပါဠိသဒ္ဒါကို ကြေညက်စွာ လေ့လာမှသာ ပါဠိဘာသာကို နားလည် သဘောပေါက်မည်ဖြစ်ပါသည်။

မြ၊ဇု၊
ဒေါ်မြင့်မြင့်နိုင်
ကထိက၊ ဌာနမှူး
ပါဠိသက္ကတဌာန
တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်

ကူညီညွှန်ကြားအားပြည့်ကြသူများ -

- ၁။ ဆရာကြီး ဦးဟန်တင် - ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး(ငြိမ်း)၊ အရှေ့တိုင်းပညာဌာန၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်။
- ၂။ ဆရာကြီး ဦးထွန်းမြင့် - ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ အရှေ့တိုင်းပညာဌာန၊ ကျောက်ဆည်တက္ကသိုလ်။
- ၃။ ဆရာကြီး ဒေါက်တာမြတ်ညွန့် - ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ အရှေ့တိုင်းပညာဌာန၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်။
- ၄။ အရှင်တေဇနိယ(တက္ကသိုလ်တေဇလင်း) - ချမ်းသာကြီးတောင်တိုက်၊ ရတနာဘုံမြင့်စာချကျောင်း၊ မန္တလေးမြို့။

၁၇ . ၁၂ . ၂၀၀၉။

ပထမနှစ်၊ ပါဠိဘာသာ
မာတိကာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
<p>၁။ ၂။ ၃။</p>	<p>နိဒါန်း</p> <p>ပါဠိအက္ခရာများ (မြန်မာနှင့်ရောမလိပ်)</p> <p>နာမ်ဝိဘတ်သွယ်ခြင်း</p> <p>(က) သရဆုံးနာမ်</p> <p>၁။ အ-သရဆုံးပုလ္လိင်</p> <p>၂။ အ-သရဆုံးနပုလ္လိင်</p> <p>၃။ အာ-သရဆုံးဣတ္ထိလိင်</p> <p>၄။ ဣ-သရဆုံးပုလ္လိင်</p> <p>၅။ ဣ-သရဆုံးနပုလ္လိင်</p> <p>၆။ ဣ-သရဆုံးဣတ္ထိလိင်</p> <p>၇။ ဤ-သရဆုံးပုလ္လိင်</p> <p>၈။ ဤ-သရဆုံးဣတ္ထိလိင်</p> <p>၉။ ဥ-သရဆုံးပုလ္လိင်</p> <p>၁၀။ ဥ-သရဆုံးနပုလ္လိင်</p> <p>၁၁။ ဥ-သရဆုံးဣတ္ထိလိင်</p> <p>(ခ) ဗျည်းဆုံးနာမ်</p> <p>- ရာဇန်၊ မာတရ်၊ ပိတရ်</p> <p>- မနသိ၊ အတ္တန်</p>	
<p>၄။</p>	<p>ကြိယာခုနှစ်ဂိုဏ်း</p> <p>(၁) ပထမကြိယာဂိုဏ်း (က မှ ယ အထိ)</p> <p>(၂) ဒုတိယကြိယာဂိုဏ်း</p> <p>(၃) တတိယကြိယာဂိုဏ်း</p> <p>(၄) စတုတ္ထကြိယာဂိုဏ်း</p> <p>(၅) ပဉ္စမကြိယာဂိုဏ်း</p> <p>(၆) ဆဋ္ဌကြိယာဂိုဏ်း</p> <p>(၇) သတ္တမကြိယာဂိုဏ်း</p>	

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၅။	ကြိယာဝိဘတ်သွယ်ခြင်း (၁) ပစ္စုပ္ပန်(ဝတ္တမာန်)ဝိဘတ် (၂) ပဉ္စမိ(အာဏတ္တိ)ဝိဘတ် (၃) အဇ္ဇတနီ(အတိတ်)ဝိဘတ် (၄) အနာဂတ်(ဘဝိဿန္တိ)ဝိဘတ် (၅) သတ္တမိဝိဘတ်	
၆။	သန္တိ (၁) သရသန္တိ (၂) ဗျဇနသန္တိ (၃) နိဂ္ဂဟိတသန္တိ	
၇။	ပုဗ္ဗကာလကြိယာ	
၈။	ဣစ္ဆတ္တကြိယာ	
၉။	ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနာမဝိသေသနှင့်နှိုင်းယှဉ်ခြင်းနာမဝိသေသန	
၁၀။	သင်္ချာပုဒ်များ	
၁၁။	ဥပသာရပုဒ်များ	
၁၂။	ကြိယာဝိသေသနပုဒ်များ [အသုံးများသောကြိယာဝိသေသနများ(အဗျယပုဒ်များ)]	
၁၃။	အာမေဋိတ်နှင့် အာလပနများ	
၁၄။	ဣတ္ထိလိင်ပစ္စည်းသက်ပုံ	
၁၅။	ပါဠိဝါကျတည်ဆောက်ပုံလေ့ကျင့်ခန်းများ	
၁၆။	ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပွဲတော်များ	
၁၇။	ဗုဒ္ဓသာသနာ့သမိုင်း (က) ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ် (ခ) သင်္ဂါယနာ(၆)တန်	

၂။ အက္ခရာ သို့မဟုတ် ဝဏ္ဏ

ပါဠိဘာသာတွင် အခြားဘာသာစကားများကဲ့သို့ ကိုယ်ပိုင်အက္ခရာမရှိ။ အသံသာလျှင်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မည်သည့်ဘာသာစကား၏ အက္ခရာဖြင့်မဆို ဖလှယ်၍ရေးသားနိုင်သည်။ ပါဠိဘာသာကို လေ့လာကြရာ၌ နိုင်ငံတကာသုံး စံပြုအက္ခရာမှာ ရောမလိပိခေါ် ရောမအက္ခရာ (Roman Character) ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ မြန်မာအက္ခရာကိုသာ အသုံးပြုကြသည်။ ပါဠိသရနှင့် ဗျည်းများကို မြန်မာလိပိနှင့် ရောမလိပိ အားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ယှဉ်တွဲကာ လေ့လာနိုင်သည်။

(က) သရ (မြန်မာ)

ဌာန်	အက္ခရာ		သင်္ကေတ	
	အတို	အရှည်	အတို	အရှည်
လည်ချောင်း (ကဏ္ဍ)	အ	အာ	—	—ာ/—ါ
အာစောက် (တာလု)	ဣ	ဣါ	—ိ	—ိ
နှုတ်ခမ်း (ဩဌ)	ဥ	ဥါ	—ု	—ု
လည်ချောင်းနှင့်အာစောက် (ကဏ္ဍ/တာလု)		ဧ		—ေ
လည်ချောင်းနှင့် နှုတ်ခမ်း (ကဏ္ဍ/ဩဌ)		ဩ		—ော/—ေါ

Vowels (Roman)

Places of Articulation	Short	Long	
Gutturals / Velars	a	ā	monophthong
Palatals	i	ī	monophthong
Labials	u	ū	monophthong
Gutturo-palatal	-	e	diphthong
Gutturo-labial	-	o	diphthong

ဌာန်	ဝဂ်ဗျည်း					အဝဂ်ဗျည်း	
	ပျော		ပြင်း			ပျော	
	လျော့	တင်း	လျော့	တင်း	နာသိကာ		
	ပထမ	ဒုတိယ	တတိယ	စတုတ္ထ	ပဉ္စမ		
လည်ချောင်း (ကဏ္ဍ)	ဂ်	ဒ်	ဂ်	ဃ်	င်	ဟ်	
အာစောက် (သြဋ္ဌ)	စ်	ဆ်	ဇ်	ဈ်	ဉ်	ယ်	
လျှာထိပ် (မုဒ္ဒ)	ဋ်	ဌ်	ဍ်	ဎ်	ဏ်	ရ်, ဇ်	
သွား (ဒန္တ)	တ်	ထ်	ဋ်	ဓ်	န်	လ်	သ်
နှုတ်ခမ်း (သြဋ္ဌ)	ဝ်	ဇ်	ဇ်	ဘ်	ဇ်	ဝ်	
နှာခေါင်း (နာသိက)						ိ	

CONSONANTS (Roman)

PLACES OF ARTICULATION	SURD		SONANT				Surd
	Unaspirate	Aspirate	Unaspirate	Aspirate	Nasal		
Gutturals	K	kh	g	gh	ṅ	h	
Palatals	C	ch	j	jh	ñ	y	
Cerebrais	t	th	ḍ	ḍh	ṇ	r,l	
Dentals	t	th	d	dh	n	!	s
Labials	P	ph	b	bh	m	v	
Nasals						ṁ	

25 clas consonants

8 non-class consonants

အက္ခရာဖလှယ်ခြင်း

မြန်မာလိပိဖြင့် ရေးသားသော ပါဠိစာလုံးများကို ရောမလိပိဖြင့် ဖလှယ်ရာ၌ မြန်မာစာလုံးပေါင်းကို ရှေးဦးစွာ သတိပြုသင့်သည်။ မြန်မာဘာသာ၌ ဗျည်းနှင့်သရတို့ ပေါင်းစပ်ပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ ခွဲခြားရာတွင် မြန်မာလိပိနှင့် ရောမလိပိကို တစ်ပါတည်း ယှဉ်တွဲလေ့လာနိုင်သည်။

စာလုံးပေါင်း	=	ဗျည်း	+	သရ (သင်္ကေတ)		ရောမလိပိ
က	=	ကံ	+	အ (-)	K	+ a = Ka
ကာ	=	ကံ	+	အာ (→ / -)	K	+ ā = Kā
ကိ	=	ကံ	+	ဣ (◌)	K	+ i = Ki
ကီ	=	ကံ	+	ဤ (◌)	K	+ ī = Kī
ကု	=	ကံ	+	ဥ (◌)	K	+ u = Ku
ကူ	=	ကံ	+	ဦ (◌)	K	+ ū = Kū
ကေ	=	ကံ	+	ဧ (◌)	K	+ e = Ke
ကော	=	ကံ	+	ဩ (◌)	K	+ o = Ko

မြန်မာလိပိကို ရောမလိပိသို့ ဖလှယ်ရာ၌ အောက်ပါဗျည်းဆင့်မျိုးတွင် အမှားများတတ်သောကြောင့် အထူးသတိထားသင့်သည်။

$$\begin{aligned} \text{သင်္ခါရ} &= \text{သ်} + \text{အ(-)} + \text{င} + \text{ခိ} + \text{အာ(-)} + \text{ရ်} + \text{အ(-)} \\ &= s + a + \bar{n} + kh + \bar{a} + r + a \\ &= sañkhāra \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{အသင်္ချေယျ} &= \text{အ(-)} + \text{သ်} + \text{အ(-)} + \text{င} + \text{ခိ} + \text{ယ်} + \text{ဧ(-)} + \text{ယ်} + \text{ယ်} + \text{အ(-)} \\ &= a + s + a + ṅ + kh + y + e + y + y + a \\ &= asaṅkhyeyya \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{အဗ္ဗလိ} &= \text{အ(-)} + \text{ညံ} + \text{င} + \text{အ(-)} + \text{လ်} + \text{ဤ(ိ)} \\ &= a + \bar{n} + j + a + l + ī \\ &= añjalī \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{မဇ္ဈိမ} &= \text{မိ} + \text{အ(-)} + \text{င} + \text{ဈ်} + \text{အ(ိ)} + \text{မိ} + \text{အ(-)} \\ &= m + a + j + jh + i + m + a \\ &= majjhima \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ပညာ} &= \text{ပ} + \text{အ(-)} + \text{ညံ} + \text{ညံ} + \text{အာ(-)} \\ &= p + a + \bar{n} + \bar{n} + \bar{a} \\ &= paññā \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ဩဋ္ဌဇ} &= \text{ဩ(ော)} + \text{ဋ} + \text{ဋ} + \text{အ(-)} + \text{င} + \text{အ(-)} \\ &= o + ṭ + ṭh + a + j + a \\ &= oṭṭhaja \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ဝဇုန} &= \text{ဝ} + \text{အ(-)} + \text{ဒ်} + \text{ဋ} + \text{အ(-)} + \text{နိ} + \text{အ(-)} \\ &= v + a + ḍ + ḍh + a + n + a \\ &= vaḍḍhana \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{သဏ္ဍာန} &= \text{သ်} + \text{အ(-)} + \text{ဏ်} + \text{ဋ} + \text{အာ(-)} + \text{နိ} + \text{အ(-)} \\ &= s + a + ṇ + ṭh + \bar{a} + n + a \\ &= saṇṭhāna \end{aligned}$$

သကျမုနိ = သ် + အ(-) + က် + ယ် + အ(-) + မ် + ဥ(ံ) + န် + ဣ(ိ)
 = s + a + k + y + a + m + u + n + i
 = sakyamuni

ဗြာဟ္မဏ = ဝ် + ရ် + အ(-) + ဟ် + မ် + အ(-) + ဏ် + အ(-)
 = b + r + ā + h + m + a + ṇ + a
 = brāhmaṇa

ကတ္တန = က် + အ(-) + တ် + ဝ် + အ(-) + န် + အ(-)
 = k + a + t + v + ā + n + a
 = katvāna

ကဿကော = က် + အ(-) + သ် + သ် + အ(-) + က် + ဩ(ော)
 = k + a + s + s + a + k + o
 = kassako

တုမှ = တ် + ဥ(ံ) + မ် + ဟ် + အ(-)
 = t + u + m + h + a
 = tumha

တုယံ = တ် + ဥ(ံ) + ယ် + ဟ် + အ(-) + မ်
 = t + u + y + h + a + ṃ
 = tuyhaṃ

ဒုတ္တိသ = ဝ် + ဝ် + အ(-) + တ် + တ် + ဣ(ိ) + မ် + သ် + အ(-)
 = d + v + a + t + t + i + ṃ + s + a
 = dvattimsa

စက္ခု = ဝ် + အ(-) + က် + န် + ဥ(ံ) + မ်
 = c + a + k + kh + u + ṃ
 = cakkhaṃ

ယင်းသို့ မြန်မာဗျည်းနှင့် သရတို့ ခွဲပုံတွဲပုံကို သဘောပေါက်ပါမှ မြန်မာလိပိတို့ကို ရောမလိပိသို့ ဖလှယ်ရာ၌ ပိုမိုလွယ်ကူမည်ဖြစ်ကြောင်း ခံအောက်ပါနမူနာများဖြင့် ထင်ရှားစေနိုင်သည်။

အာလောကော ဥဒပါဒိ = Āloko udapādi

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ =
Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

ဝေ မေ သုတံ - ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေအနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ
Evaṃ me sutam ekam samayam Bhagavā sāvathiyam viharati jetavane
Anāthapindikassa ārāme .

နာမ်ပိုင်း

လူ၊ တိရစ္ဆာန်၊ အရာဝတ္ထု အစရှိသော သက်ရှိသက်မဲ့တို့ကို မှည့်ခေါ်သောအမည်များကို နာမ်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုနာမ်များသည် လိင်၊ ကာရက၊ ဝှပ်(ကိန်း) တို့အားဖြင့် ခွဲခြားထား၏။

လိင်

နာမ်များကို (၁) ပုလ္လိင်(ပ)၊ (၂) နပုလ္လိင်(န) နှင့် (၃) ဣတ္ထိလိင်(ဣ)ဟူ၍ သုံးမျိုးခွဲခြားထား၏။ ပါဠိ သဒ္ဒါတွင် အခြားဘာသာစကားများစွာတို့၌ကဲ့သို့ နာမ်အသီးသီး၏ သဘာဝကိုလိုက်၍ လိင်ခွဲခြားထားခြင်းမ ဟုတ်။ ဝိဘတ်သွယ်ပုံချင်း တူညီရာကိုသာ စုစည်းလျက် လိင်ခွဲခြားထားသည်မှာ ထူးခြားချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ပြယုဂ် -

ဂါမ = ရွာ
ရုက္ခ = သစ်ပင်
ဩဒန = ထမင်း } တို့သည် ပုလ္လိင်ဖြစ်၏။

နာဝါ = လှေ
လတာ = နွယ် } တို့သည် ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်၏။

ပုပ္ဖ = ပန်း
ဖလ = သစ်သီး
ဘတ္တ = ထမင်း } တို့သည် နပုလ္လိင်ဖြစ်၏။

ကာရက

ကြိယာကို ပြီးစေတတ်သော နာမ်တို့၏ အမူအရာသည် ကာရကမည်၏။ ယင်းကာရကသည် ကတ္တာ သာမိ၊ သမ္ပဒါန၊ ကမ္မ၊ ကရဏ၊ အပါဒါန၊ ဩကာသနှင့် အာလပန တို့ဖြစ်၏။

မှတ်ချက် ။ ။ စင်စစ်အားဖြင့် သာမိနှင့် အာလပနတို့သည် ဝါကျတွင်ပါရှိသော ကြိယာနှင့် တိုက်ရိုက် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ကာရကမမည်။ အကာရကသာဖြစ်ကြ၏။ သို့ရာတွင် စာသင် သားတို့အဖို့ လွယ်ကူစိမ့်သောငှာ ကာရကအဖြစ် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်၏။

ဝုစံ (ကိန်း)

ဝုစံ(ကိန်း)ဆိုသည်မှာ အရေအတွက်ကို ပြဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ပါဠိသဒ္ဒါ၌ ကေဝုစံ(အနည်းကိန်း)နှင့် ဗဟုဝုစံ (အများကိန်း)ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။

ကတ္တာ

ကတ္တာသည် ပြုလုပ်သူကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ “သည် ၊ က” ဟု ပြန်ဆိုရ၏။ (ပဌမာဝိဘတ်)

ကမ္မ

ကမ္မသည် ပြုလုပ်ခံရခြင်း၊ ရှေးရှုခြင်း၊ ရောက်ခြင်းကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ “ကို ၊ သို့” ဟု ပြန်ဆိုရ၏။ (ဒုတိယာဝိဘတ်)

ကရဏ

ကရဏသည် တွဲဖက်ခြင်း၊ အသုံးခံခြင်း၊ အကြောင်းပြခြင်းကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ “ဖြင့် ၊ နှင့် ၊ ကြောင့်” ဟု ပြန်ဆိုရ၏။ (တတိယာဝိဘတ်)

အပါဒါန

အပါဒါနသည် ဖဲခွဲခြင်း၊ အကျိုးသက်ရောက်ခြင်း (နှစ်ခုတို့ကို) နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာ ဘာသာ၌ “မှ ၊ က ၊ ထက် ၊ အောက်” ဟု ပြန်ဆိုရ၏။ (ပဉ္စမိဝိဘတ်)

သမ္ပဒါန

သမ္ပဒါနသည် ရည်ညွှန်းခြင်း၊ ရည်ရွယ်ခြင်းနှင့် ကြိယာအပြုအမူကို လက်ခံခြင်းကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ “ရန် ၊ အတွက် ၊ အလို့ငှာ ၊ အား ၊ အဖို့” ဟု ပြန်ဆိုရသည်။ (စတုတ္ထိဝိဘတ်)

သာမိ

သာမိသည် ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ စပ်ဆိုင်ခြင်းကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ “၏ ၊ ရဲ့” ဟု ပြန်ဆိုရသည်။
(ဆဋ္ဌိဝိဘတ်)

ဩကာသ

ဩကာသသည် တည်နေရာ၊ အချိန်ကိုဖော်ပြ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ “၌ ၊ မှာ ၊ တွင် ၊ ဝယ်” ဟု ပြန်ဆိုရသည်။ (သတ္တမိဝိဘတ်)

အာလပန

အာလပနသည် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ “အို” ဟု ပြန်ဆိုရသည်။

နာမ်ဝိဘတ်

ပုဒ်တို့ကို ကာရကနှင့် ဝစ်တို့အားဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြသော နောက်ဆက်ပစ္စည်းသည် ဝိဘတ်မည်၏။

နာမ်တည်ပုဒ်

ဝိဘတ်မဆက်သွယ်မီ မူလအတိုင်း တည်ရှိသော နာမ်ပုဒ်ကို နာမ်တည်ပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုနာမ် တည်ပုဒ်သည် သရဆုံးသော တည်ပုဒ်နှင့် ဗျည်းဆုံးသော တည်ပုဒ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။

ပြယုဂ်- (၁) သရဆုံးနာမ်တည်ပုဒ်

- မနုဿ = လူ
- ကညာ = မိန်းကလေး
- ဗာရ = အိမ်

(၂) ဗျည်းဆုံးနာမ်တည်ပုဒ်

- ပိတရ် (ပိတာ) = ဖခင်
- ရာဇန် (ရာဇာ) = မင်း
- မနုဿ (မန) = စိတ်

နာမ်ဝိဘတ်သွယ်ခြင်း

တည်ပုဒ်သို့ နာမ်ဝိဘတ်များ ဆက်သွယ်ပေးခြင်းသည် နာမ်ဝိဘတ်သွယ်သည် မည်၏။

၃။ (က) နာမ်ဝိဘတ်သွယ်ခြင်း

၃။(က) သရဆုံးနာမ်များဝိဘတ်သွယ်ခြင်း

(၁) 'အ' သရဆုံးပုလ္လိင်နာမ်ဝိဘတ်များ

ကာရက	ကေဝုစ်	ဗဟုဝုစ်
ကတ္တာ	ဩ	အာ
ကမ္မ	ံ	ေ
ကရဏ	ေန	ဟိံ၊ ဘိ
အပါဒါန	အာ၊ သွာ၊ မှာ	ဟိံ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ဿ၊ အာယ	အာနံ
သာမီ	ဿ	အာနံ
ဩကာသ	ေ၊ သ္မိံ၊ မှိ	ေသု
အာလပန	-	အာ

"အ" သရဆုံးပုလ္လိင်နာမ်တည့်ပုဒ်များ

ဗုဒ္ဓ	= ဘုရား	လောဘ	= လိုချင်တပ်မက်မှု၊ လောဘ
စန္ဒ	= လ	ဩဒန	= ထမင်း
အာလောက	= အလင်းရောင်	အဿ	= မြင်း
ကဿက	= လယ်သမား	သကုဏ	= ငှက်
သံဃ	= သံဃာ၊ ရဟန်းအဖွဲ့	သူကရ	= ဝက်

(၂) 'အ' သရဆုံး နပုလ္လိင်နာမ်ဝိဘတ်များ

<u>ကာရက</u>	<u>ကေဝုဇ်</u>	<u>ဗဟုဝုဇ်</u>
ကတ္တာ	ံ	အာ ၊ အာနိ
ကမ္မ	ံ	ဧ ၊ အာနိ
ကရဏ	နေ	ဧဟိ ၊ ဧဘိ
အပါဒါန	အာ ၊ သ္မာ ၊ မှာ	ဧဟိ ၊ ဧဘိ
သမ္ပဒါန	ဿ ၊ အာယ	အာနံ
သာမီ	ဿ	အာနံ
ဩကာသ	ဧ ၊ လ္လိံ ၊ မှိ	ဧသု
အာလပန	-	အာ ၊ အာနိ

ကုလ	=	အမျိုး
ဟိရည	=	ငွေ
မရဏ	=	သေခြင်း
ဉာဏ	=	အသိဉာဏ်
နယန	=	မျက်စေ့
မုခ	=	ခံတွင်း
သုသာန	=	သုသာန်

ဃာန	=	နှာခေါင်း
ပိဋ	=	ကုလားထိုင်
ဓန	=	ဥစ္စာ၊ ပစ္စည်း
သောတ	=	နား
ပဒုမ	=	ပဒုမ္မာကြာ
အရည	=	ဟော
ပုပ္ဖ	=	ပန်း

(၃) 'အာ'သရဆုံး ဣတ္ထိလိင်နာမ်ဝိဘတ်များ

<u>ကာရက</u>	<u>ကေဝုစ်</u>	<u>ဗဟုဝုစ်</u>
ကတ္တာ	-	-၊ ယော
ကမ္မ	ံ	-၊ ယော
ကရဏ	ယ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	ယ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ယ	နံ
သာမိ	ယ	နံ
ဩကာသ	ယ၊ ယံ	သု
အာလပန	ဇေ	-၊ ယော

မေဓ	= ပညာ	မုစ္ဆာ	= တွေဝေခြင်း
မာယာ	= လှည့်ပတ်ခြင်း	စေတနာ	= စေ့ဆော်ခြင်း
ဇယံ	= မြင်းခေါင်းရိုး၊ ခြေသလုံး	ဇိဝါ	= လျှာ
ဝဉ္ဇာ	= အမြဲမ	ပိပါသာ	= ရေငတ်ခြင်း
နိဒ္ဒါ	= အိပ်ခြင်း	ကညာ၊ ဒါရိကာ	= မိန်းကလေး

(၄) 'ဣ' သရဆုံး ပုလ္လင်နာမ်ဝိဘတ်များ

ကာရက	ကေဝုစ်	ဗဟုဝုစ်
ကတ္တာ	-	ဤ၊ *ယော
ကမ္မ	ဒ်	ဤ၊ *ယော
ကရဏ	နာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	နာ၊ သ္မာ၊ မှာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ဿ၊ နော	နံ
သာမိ	ဿ၊ နော	နံ
ဩကာသ	သ္မိ၊ မှိ	သု
အာလပန	-	ဤ၊ *ယော

မှတ်ချက် ။ ။ *'ယော'ဝိဘတ်ရှေ့ အဆုံးသရ 'ဣ'ကို 'အ'သို့ပြောင်း၍ 'ဟိ၊ ဘိ၊ နံ၊ သု' တို့ရှေ့တွင်မူ အဆုံးသရအတို 'ဣ'ကို ရှည်ပေးရသည်။

ပါဏိ	- လက်	ဣသိ	- ရသေ့
ကုစ္ဆိ	- ဝမ်းဗိုက်	မုနိ	- ရဟန်း
ဝတ္ထိ	- ဆီးအိမ်	ကဝိ	- စာဆို
ဗျာဓိ	- အနာ	ကိမိ	- ပိုး
ဇေမိ	- သမုဒ္ဒရာ	အဓိပတိ	- အကြီးအကဲ
ဒဗ္ဗိ	- ယောင်းမ၊ ဖွန်း	ကဖောဏိ	- တံတောင်ဆစ်

(၅) 'ဣ' သရဆုံး နပုလ္လင်နာမ်ဝိဘတ်များ

ကာရက	ကေဝုစ်	ဗဟုဝုစ်
ကတ္တာ	-	ဤ၊ နိ
ကမ္မ	ဒ်	ဤ၊ နိ
ကရဏ	နာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	နာ၊ သ္မာ၊ မှာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ဿ၊ နော	နံ
သာမိ	ဿ၊ နော	နံ
ဩကာသ	သ္မိ၊ မှိ	သု
အာလပန	ဇ	ဤ၊ နိ

မှတ်ချက် ။ ။ 'နိ၊ ဟိ၊ ဘိ၊ နံ၊ သု'တို့ရှေ့ သရတိုတို့ကို ရှည်ပေးရသည်။

(၆) 'ဣ' သရဆုံး ဣတ္ထိလိင်နာမ်ဝိဘတ်များ

<u>ကာရက</u>	<u>ကေဂုဏ်</u>	<u>ဗဟုဂုဏ်</u>
ကတ္တာ	-	ဤ၊ ယော
ကမ္မ	ံ	ဤ၊ ယော
ကရဏ	ယာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	ယာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ယာ	နံ
သာမီ	ယာ	နံ
ဩကာသ	ယာ၊ ယံ	သု
အာလပန	-	ဤ၊ ယော

မှတ်ချက် ။ ။ 'ဟိ၊ ဘိ၊ နံ၊ သု' တို့ရှေ့၌ အဆုံးသရတို့ တို့ကို ရှည်ပေးရသည်။

ရတ္တိ	-	ညဉ့်	သန္တိ	-	အဆက်အစပ်
ဣဒ္ဓိ	-	တန်ခိုး	သိဒ္ဓိ	-	ပြီးစီးခြင်း
ဝုဗ္ဗိ	-	ကြီးခြင်း	ရုဗ္ဗိ	-	နှစ်သက်ခြင်း

(၇) 'ဤ' သရဆုံး ပုလ္လိင်နာမ်ဝိဘတ်များ

<u>ကာရက</u>	<u>ကေဂုဏ်</u>	<u>ဗဟုဂုဏ်</u>
ကတ္တာ	-	ဤ၊ နော
ကမ္မ	ံ	ဤ၊ နော
ကရဏ	နာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	နာ၊ သွာ၊ မှာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ဿ၊ နော	နံ
သာမီ	ဿ၊ နော	နံ
ဩကာသ	သ္မိ၊ မှိ	သု
အာလပန	-	ဤ၊ နော

မှတ်ချက် ။ ။ ကတ္တာမှအပ ကေဂုဏ်ဝိဘတ်များနှင့် ဗဟုဂုဏ်ဝိဘတ် 'နော' တို့၏ရှေ့၌ အဆုံးသရရှည်ကို တိုပေးရသည်။

ဒဏ္ဍိ	-	တောင်ပေးရှိသူ	ဉာဏိ	-	ဉာဏ်ရှိသူ
ပက္ခိ	-	အတောင်ရှိသူ(ငှက်)	ဒါဠိ	-	အစွယ်ရှိသူ(မြွေ)
သုခိ	-	ချမ်းသာသူ	ဒိဗဇိဝိ	-	ရှည်သောအသက်ရှိသူ

(၈) 'ဤ' သရဆုံး ဣတ္ထိလိင် နာမ်ဝိဘတ်များ

ကာရက	ဧကဝုဇ်	ဗဟုဝုဇ်
ကတ္တာ	-	-၊ ယော
ကမ္မ	ံ	-၊ ယော
ကရဏ	ယာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	ယာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ယာ	နံ
သာမိ	ယာ	နံ
ဩကာသ	ယာ၊ ယံ	သု
အာလပန	ဧ	-၊ ယော

မှတ်ချက် ။ ။ ကတ္တာမှအပ ဧကဝုဇ်ဝိဘတ်များနှင့် ဗဟုဝုဇ်ဝိဘတ် 'ယော' တို့၏ရှေ့၌ အဆုံး သရရှည်ကို တို ပေးရသည်။

မဟိ	-	မြေကြီး	ပါဠုလိ	-	သဒ္ဓဝ်ပင်
ကဒလီ	-	ငှက်ပျောပင်	နာရီ	-	မိန်းမ
ကုမာရီ	-	အပျိုလတ်	တရုဏိ	-	အပျိုကြီး

(၉) 'ဥ' သရဆုံး ပုလ္လိင် နာမ်ဝိဘတ်များ

ကာရက	ဧကဝုဇ်	ဗဟုဝုဇ်
ကတ္တာ	-	ဦ၊ *ဝေါ
ကမ္မ	ံ	ဦ၊ *ဝေါ
ကရဏ	နာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	နာ၊ သွာ၊ မှာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ဿ၊ နော	နံ
သာမိ	ဿ၊ နော	နံ
ဩကာသ	သ္မိ၊ မှိ	သု
အာလပန	-	ဦ၊ *ဝေါ၊ *ဝေ

မှတ်ချက် ။ ။ ဗဟုဝုဇ်ဝိဘတ် '*ဝေါ၊ *ဝေ' တို့ရှေ့၌ အဆုံးသရ 'ဥ' ကို 'အ' ပြောင်း၍ "ဟိ၊ ဘိ ၊ နံ၊ သု" ဝိဘတ်ရှေ့၌ ရှည်ပေးရသည်။

ပရိ	-	ဆွံ့အသူ	ဥဗ္ဗ	-	ကြံပင်
မစ္စ	-	သေမင်း	သိန္ဓု	-	ကြောင်ပန်းပင်
ပိတု	-	အဖ	ဘာတု	-	အစ်ကို

(၁၀) 'ဥ' သရဆုံး နပုဂ္ဂိုလ် နာမ်ဝိဘတ်များ

ကာရက	ကေဂုဏ်	ဗဟုဂုဏ်
ကတ္တာ	-	ဦ၊ နိ
ကမ္မ	း	ဦ၊ နိ
ကရဏ	နာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	နာ၊ သွာ၊ မှာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ဿ၊ နော	နံ
သာမိ	ဿ၊ နော	နံ
ဩကာသ	သ္မိ၊ မှိ	သု
အာလပန	-	ဦ၊ နိ

မှတ်ချက် ။ ။ ဗဟုဂုဏ်ဝိဘတ် အားလုံးရှေ့ အဆုံးသရ 'ဥ'ကို ရှည်ပေးရသည်။

အာယု	-	အသက်	ဝတ္ထု	-	တည်ရာ
အဿု	-	မျက်ရည်	မဓု	-	ပျားရည်
မတ္ထု	-	ဒိန်ရည်	တိပု	-	သလွဲမြည်း (ခဲ)

(၁၁) ‘ဥ’ သရဆုံး ဣတ္ထိလိင်နာမ်ဝိဘတ်များ

ကာရက	ကေဝုဉ်	ဗဟုဝုဉ်
ကတ္တာ	-	ဦ၊ ယော
ကမ္မ	း	ဦ၊ ယော
ကရဏ	ယာ	ဟိ၊ ဘိ
အပါဒါန	ယာ	ဟိ၊ ဘိ
သမ္ပဒါန	ယာ	နံ
သာမီ	ယာ	နံ
ဩကာသ	ယာ၊ ယံ	သု
အာလပန	-	ဦ၊ ယော

မှတ်ချက် ။ ။ ဗဟုဝုဉ်ဝိဘတ် ‘ဟိ၊ ဘိ၊ နံ၊ သု’ တို့၏ရှေ့၌ အဆုံးသရ ‘ဥ’ ကို ရှည်ပေးရသည်။

“ဥ” သရဆုံး ဣတ္ထိလိင်နာမ်များ

- ၁။ ကရေဏု = ဆင်
- ၂။ ဓေနု = နွားမ
- ၃။ ကာသု = တွင်း

၃။ (က) ဗျည်းဆုံးနာမ်

ရာဇာန် > ရာဇ = မင်း ဝိဘတ်သွယ်ပုံ

ကာရက	ကေဝုဉ်	ဗဟုဝုဉ်
ကတ္တာ	ရာဇာ	ရာဇာနော
ကမ္မ	ရာဇံ၊ ရာဇာနံ	ရာဇာနော
ကရဏ	ရာဇေန၊ ရညာ	ရာဇေဟိ/ဘိ၊ ရာဇူဟိ/ဘိ
အပါဒါန	ရာဇသ္မာ၊ ရာဇမှာ၊ ရညာ	ရာဇေဟိ/ဘိ၊ ရာဇူဟိ/ဘိ
သမ္ပဒါန	ရညော၊ ရာဇိနော	ရာဇာနံ၊ ရာဇူနံ၊ ရညံ
သာမိ	ရညော၊ ရာဇိနော	ရာဇာနံ၊ ရာဇူနံ၊ ရညံ
ဩကာသ	ရာဇိနိ၊ ရညေ	ရာဇေသု၊ ရာဇူသု
အာလပန	ရာဇ၊ ရာဇာ	ရာဇာနော

မာတရံ > မာတာ = မိခင် ဝိဘတ်သွယ်ပုံ

ကာရက	ကေဝုဉ်	ဗဟုဝုဉ်
ကတ္တာ	မာတာ	မာတရော
ကမ္မ	မာတရံ	မာတရော၊ မာတရေ
ကရဏ	မာတုယာ၊ မာတရာ	မာတူဟိ/ဘိ၊ မာတရေဟိ/ဘိ
အပါဒါန	မာတုယာ၊ မာတရာ	မာတူဟိ/ဘိ၊ မာတရေဟိ/ဘိ
သမ္ပဒါန	မာတု၊ မာတုယာ	မာတူနံ၊ မာတရာနံ
သာမိ	မာတု၊ မာတုယာ	မာတူနံ၊ မာတရာနံ
ဩကာသ	မာတုယာ၊ မာတုယံ၊ မာတရိ	မာတူသု၊ မာတရေသု
အာလပန	မာတ၊ မာတာ	မာတရော

ပိတရံ > ပိတာ = ဘခင် ဝိဘတ်သွယ်ပုံ

ကာရက	ကေဝုဉ်	ဗဟုဝုဉ်
ကတ္တာ	ပိတာ	ပိတရော
ကမ္မ	ပိတရံ	ပိတရော၊ ပိတရေ
ကရဏ	ပိတုနာ၊ ပိတရာ	ပိတူဟိ/ဘိ၊ ပိတရေဟိ/ဘိ
အပါဒါန	ပိတုနာ၊ ပိတရာ	ပိတူဟိ/ဘိ၊ ပိတရေဟိ/ဘိ
သမ္ပဒါန	ပိတု၊ ပိတုနော၊ ပိတုဿ	ပိတူနံ၊ ပိတာနံ၊ ပိတရာနံ
သာမိ	ပိတု၊ ပိတုနော၊ ပိတုဿ	ပိတူနံ၊ ပိတာနံ၊ ပိတရာနံ
ဩကာသ	ပိတရိ	ပိတူသု၊ ပိတရေသု
အာလပန	ပိတ၊ ပိတာ	ပိတရော

(၄) ကြိယာ (အာချာတ်)ပိုင်း

နာမ်၊ နာမ်စား တို့၏ အပြုအမူ၊ အခြေအနေကို ဖော်ပြသော ပုဒ်သည် ကြိယာမည်၏။
ကြိယာပုဒ်တစ်ခုရရန် “ဓာတ် ၊ ဂိုဏ်း ၊ ပစ္စည်း ၊ ဝိဘတ်”တို့ကို ပေါင်းစပ်ရ၏။

ဓာတ်

ကြိယာ၏ ရင်းမြစ်ပုဒ်သည် အနက်သဘောကို ဆောင်သည်ဖြစ်၍ ဓာတ်မည်၏။ ထိုဓာတ်ကို (√) ဟူသော သင်္ကေတဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ပြယုဂ် -

$$\sqrt{\text{ပစ်}} = \text{ချက်ခြင်း}$$

$$\sqrt{\text{ဘုန်}} = \text{စားခြင်း}$$

ဂိုဏ်းပစ္စည်း

ကြိယာဝိဘတ်ဆက်သွယ်နိုင်အောင် ဓာတ်ကို ကြိယာတည်ပုဒ်ဖြစ်လာစေရေးအတွက် အထောက်အကူပြုသော ပစ္စည်းသည် ဂိုဏ်းပစ္စည်းမည်၏။ ထိုဓာတ်ပါဝင်ရာ ကြိယာဂိုဏ်းအတွက် သတ်မှတ်ထား သည့် ဂိုဏ်းပစ္စည်းကိုသာ ဆက်ရသည်။

ကြိယာတည်ပုဒ်

ဓာတ်သို့ပစ္စည်းဆက်ပေးခြင်းဖြင့် ရလာသော ပုဒ်သည် ကြိယာတည်ပုဒ်မည်၏။ အများအားဖြင့် ထိုကြိယာတည်ပုဒ်ကိုမှ အလိုရှိရာ ကြိယာဝိဘတ်ကို သွယ်ရသည်။ ဝိဘတ်တိုက်ရိုက်ဆက်ရသော ဓာတ်တို့မှာ အရေအတွက် နည်းပါးလှသည်။

အချို့သော ဓာတ်တို့သည် ပစ္စည်းဆက်သော်လည်း ယူးခြားမှုမရှိ၍ ဓာတ်ကိုပင် တည်ပုဒ်အဖြစ် ယူနိုင်၏။ (၎င်းကို သက်ဆိုင်ရာ ကြိယာဂိုဏ်းတွင် တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။)

(၈) ပဉ္စမ(ကိယာဒိ)ကြိယာဂိုဏ်း

- ၁။ ဤဂိုဏ်းဝင်ဓာတ်တို့သည် အများအားဖြင့် သရဖြင့် ဆုံးကြသည်။
- ၂။ ဂိုဏ်းပစ္စည်းမှာ “နာ” ဖြစ်သည်။
- ၃။ ကြိယာတည်ပုဒ်ပြုလုပ်ရာတွင် ဓာတ်၏သရသည် အရှည်ဖြစ်မှု သရတို့ ပြုရသည်။

ပြယုဂ် -

√ကိ	+	နာ	=	ကိဏာ	(တည်ပုဒ်)	=	ဝယ်ခြင်း
ဝိ √ကိ	+	နာ	=	ဝိတ္တိဏာ	(တည်ပုဒ်)	=	ရောင်းခြင်း
√စိ	+	နာ	=	စိနာ	(တည်ပုဒ်)	=	စုပုံ/စုဆောင်း/ဆည်းပူးခြင်း
√ဇိ	+	နာ	=	ဇိနာ	(တည်ပုဒ်)	=	အောင်မြင်ခြင်း
√ယု	+	နာ	=	ယုနာ	(တည်ပုဒ်)	=	ဖွဲ့နှောင်ခြင်း
√လု	+	နာ	=	လုနာ	(တည်ပုဒ်)	=	ရိတ်ဖြတ်ခြင်း
√မိ	+	နာ	=	မိနာ	(တည်ပုဒ်)	=	တိုင်းတာ/နှိုင်းယှဉ်ခြင်း
√ည	+	နာ	=	ဇာနာ	(တည်ပုဒ်)	=	သိခြင်း
√ဂဟ်	+	နာ	=	ဂဏှာ	(တည်ပုဒ်)	=	ယူ/ဖမ်းဆီးခြင်း

(၉) ဆဋ္ဌ(တနာဒိ)ကြိယာဂိုဏ်း

- ၁။ ဤဂိုဏ်းဝင်ဓာတ်တို့သည် ဗျည်းဖြင့်ဆုံးကြသည်။
- ၂။ ဂိုဏ်းပစ္စည်းမှာ “ဩ” ဖြစ်သည်။
- ၃။ တည်ပုဒ်ရရန် ဓာတ်သို့ ဂိုဏ်းပစ္စည်းဆက်ရသည်။

ပြယုဂ် -

√တန်	+	ဩ	=	တနော	(တည်ပုဒ်)	=	ချဲ့ထွင်ခြင်း
√ဝန်	+	ဩ	=	ဝနော	(တည်ပုဒ်)	=	တောင်းခံခြင်း
√ကရ်	+	ဩ	=	ကရော	(တည်ပုဒ်)	=	ပြုလုပ်ခြင်း

(၁၀) သတ္တမ(စုရာဒိ)ကြိယာဂိုဏ်း

- ၁။ ဤဂိုဏ်းဝင်ဓာတ်တို့သည် ဗျည်းဖြင့်ဆုံးကြသည်။
- ၂။ ဂိုဏ်းပစ္စည်းမှာ “ ဇ ၊ အယ ” တို့ဖြစ်ကြသည်။
- ၃။ (က) ဗျည်းတစ်လုံးဆုံးဓာတ်များသို့ ဂိုဏ်းပစ္စည်းဆက်သော် များသောအားဖြင့် ဓာတ်၏သရဂုဏ် မြောက်သည်။

ပြယုဂ် -

√စုရိ	+ ဇ ၊ အယ	= စောရေ ၊ စောရယ	(တည်ပုဒ်) = ခိုးခြင်း
√ဝိဒိ	+ ဇ ၊ အယ	= ဝေဒေ ၊ ဝေဒယ	(တည်ပုဒ်) = ခံစားခြင်း
√ဘဇိ	+ ဇ ၊ အယ	= ဘာဇေ ၊ ဘာဇယ	(တည်ပုဒ်) = ခွဲဝေခြင်း
√ဂုပိ	+ ဇ ၊ အယ	= ဂေါပေ ၊ ဂေါပယ	(တည်ပုဒ်) = စောင့်ရှောက်ခြင်း
√ပုသိ	+ ဇ ၊ အယ	= ပေါသေ ၊ ပေါသယ	(တည်ပုဒ်) = မွေးမြူခြင်း
√ပါလိ	+ ဇ ၊ အယ	= ပါလေ ၊ ပါလယ	(တည်ပုဒ်) = စောင့်ရှောက်ခြင်း

ခြွင်းချက် ။ ။ √ကထိ + ဇ ၊ အယ = ကထေ ၊ ကထယ (တည်ပုဒ်) = ပြောဆိုခြင်း
 √ဂဏိ + ဇ ၊ အယ = ဂဏေ ၊ ဂဏယ (တည်ပုဒ်) = ရေတွက်ခြင်း

(ခ) ဗျည်းဆင့်ဖြင့်ဆုံးသော ဓာတ်များသို့ ဂိုဏ်းပစ္စည်းဆက်သော် ပြောင်းလဲမှုမရှိချေ။

ပြယုဂ် -

√စိန္တိ	+ ဇ ၊ အယ	= စိန္တေ ၊ စိန္တယ	(တည်ပုဒ်) = ကြံစည်ခြင်း
√ဆဉ္စိ	+ ဇ ၊ အယ	= ဆဉ္စေ ၊ ဆဉ္စယ	(တည်ပုဒ်) = စွန့်ပစ်ခြင်း
√မန္တိ	+ ဇ ၊ အယ	= မန္တေ ၊ မန္တယ	(တည်ပုဒ်) = တိုင်ပင်ခြင်း
အာ √မန္တိ	+ ဇ ၊ အယ	= အာမန္တေ ၊ အာမန္တယ	(တည်ပုဒ်) = မိန့်ဆိုခြင်း
နိ √မန္တိ	+ ဇ ၊ အယ	= နိမန္တေ ၊ နိမန္တယ	(တည်ပုဒ်) = ပင့်ဖိတ်ခြင်း

၅။ ကြိယာဝိဘတ်သွယ်ခြင်း

ဝိဘတ်

ကြိယာတို့ကို “ကာလ၊ နယ၊ ယောဂ၊ ဝစ်(ကိန်း)” တို့အားဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြသော နောက်ဆက်ပစ္စည်းသည် ဝိဘတ်မည်၏။

ဝိဘတ်များသည် ပစ္စုပ္ပန် (ဝတ္တမာန်)၊ အတိတ်(အဇ္ဇတနိ)၊ အနာဂတ်(ဘဝိဿန္တိ)၊ အာဏတ္တိ (ပဉ္စမိ၊ သတ္တမိ၊ ပရောက္ခာ၊ ဟိယုတ္တနိနှင့် ကာလာတိပတ္တိ ဝိဘတ်ဟူ၍ ရှစ်မျိုးရှိ၏။

ယောဂ

သူ၊ ငါ၊ မင်း စသော ကတ္တားပုဒ်များကို ဖော်ပြရည်ညွှန်းချက်သည် ယောဂမည်၏။ ပါဠိ သဒ္ဒါ၌ ယောဂသုံးမျိုးရှိ၏။ ၎င်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

- (၁) အမှယောဂ = အဟံ (ကျွန်ုပ်သည်)၊ မယံ (ကျွန်ုပ်တို့သည်)ဟူသော ကတ္တားပုဒ်တို့နှင့် တွဲဖက်သုံးရသော ကြိယာဝိဘတ်
- (၂) တုမှယောဂ = တွံ (သင်သည်)၊ တုမေ (သင်တို့သည်) ဟူသော ကတ္တားပုဒ်တို့နှင့် တွဲဖက်သုံးရသော ကြိယာဝိဘတ်
- (၃) နာမယောဂ = အထက်ပါ (အမှယောဂမှ) အဟံ၊ မယံနှင့် (တုမှယောဂမှ) တွံ၊ တုမေ မှအပ ကျန်နာမ်၊ နာမ်စားပုဒ်တို့နှင့် တွဲဖက်သုံးရသောကြိယာဝိဘတ်

၃။ အဇ္ဇတနီ (အတိတ်)ကြိယာဝိဘတ်

အဇ္ဇတနီ (အတိတ်)ကြိယာဝိဘတ်သည် ပြုပြီး ပြစ်ပြီးသော ကာလကိုဖော်ပြသည်။ မြန်မာ၌ “-ခဲ့သည်၊ -ခဲ့၏၊ -ပြီ” ဟု ပြန်ဆိုရသည်။

အဇ္ဇတနီ (အတိတ်)ကြိယာဝိဘတ်များ

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဇ်</u>	<u>ဗဟုဝုဇ်</u>
အမှ	ဣ (ဝိ)	ဣမှာ (ဝိ မှာ)
တုမှ	ဣ (ဝိ)	ဣတ္ထ (ဝိ တ္ထ)
နာမ	ဣ (ဝိ)	ဣသု (ဝိ သု) / အံသု (ဝိ သု) / ဣ (ဝိ)

ဝိဘတ်သွယ်ပုံ

အဇ္ဇတနီဝိဘတ်ကို အောက်ပါအတိုင်း သုံးနည်းဆက်သွယ်နိုင်၏။ ထိုသို့ ဆက်သွယ်ရာ၌ ဓာတ်သို့မဟုတ် တည်ပုဒ်၏ရှေ့တွင် (အဇ္ဇတနီအာဂမ) “အ” ကို ရံခါထည့်ပေးရသည်။

(၁) အဇ္ဇတနီဝိဘတ်ကို ဓာတ်သို့ တိုက်ရိုက်သွယ်နိုင်သည်။
ပြယုဂ် -

$$\sqrt{\text{ဂမ်}} + \text{ဝိ} = \text{ဂမ်} = \text{သွားခဲ့၏။}$$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဇ်</u>	<u>ဗဟုဝုဇ်</u>
အမှ	ဂမ်၊ အဂမ်	ဂမ်မှာ၊ အဂမ်မှာ
တုမှ	ဂမ်၊ အဂမ်	ဂမ်တ္ထ၊ အဂမ်တ္ထ
နာမ	ဂမ်၊ အဂမ်	ဂမ်သု၊ အဂမ်သု

(၂) အဇ္ဇတနီဝိဘတ်ကို တည်ပုဒ်သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ဆက်သွယ်ရာ၌ တည်ပုဒ်၏ အဆုံးသရသည် ကျေ၏။

ပြယုဂ်-

$$\sqrt{ဂမ်} \text{) ဂစ္ဆ (အထူးတည်ပုဒ်) + ဝိ = ဂစ္ဆိ = သွားခဲ့၏။}$$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဉ်</u>	<u>ဗဟုဝုဉ်</u>
အမှ	ဂစ္ဆိံ၊ အဂစ္ဆိံ	ဂစ္ဆိမှာ၊ အဂစ္ဆိမှာ
တုမှ	ဂစ္ဆိ၊ အဂစ္ဆိ	ဂစ္ဆိတ္ထ၊ အဂစ္ဆိတ္ထ
နာမ	ဂစ္ဆိ၊ အဂစ္ဆိ	ဂစ္ဆိံသု၊ အဂစ္ဆိံသု

$$\sqrt{နိ} + အ = နေ၊ နယ (တည်ပုဒ်) = ဆောင်ခြင်း$$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဉ်</u>	<u>ဗဟုဝုဉ်</u>
အမှ	နယိံ၊ အနယိံ	နယိမှာ၊ အနယိမှာ
တုမှ	နယိ၊ အနယိ	နယိတ္ထ၊ အနယိတ္ထ
နာမ	နယိံ၊ အနယိံ	နယိံသု၊ အနယိံသု

$$\sqrt{ဝါ} + အ = ပိဝ (တည်ပုဒ်) = သောက်ခြင်း$$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဉ်</u>	<u>ဗဟုဝုဉ်</u>
အမှ	ပိဝိံ၊ အပိဝိံ	ပိဝိမှာ၊ အပိဝိမှာ
တုမှ	ပိဝိ၊ အပိဝိ	ပိဝိတ္ထ၊ အပိဝိတ္ထ
နာမ	ပိဝိံ၊ အပိဝိံ	ပိဝိံသု၊ အပိဝိံသု

$$\sqrt{ဘုဇ်} + အ = ဘုဇ္ဇ (တည်ပုဒ်) = စားခြင်း$$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဉ်</u>	<u>ဗဟုဝုဉ်</u>
အမှ	ဘုဇ္ဇိံ၊ အဘုဇ္ဇိံ	ဘုဇ္ဇိမှာ၊ အဘုဇ္ဇိမှာ
တုမှ	ဘုဇ္ဇိ၊ အဘုဇ္ဇိ	ဘုဇ္ဇိတ္ထ၊ အဘုဇ္ဇိတ္ထ
နာမ	ဘုဇ္ဇိံ၊ အဘုဇ္ဇိံ	ဘုဇ္ဇိံသု၊ အဘုဇ္ဇိံသု

$$\sqrt{ဂါ} + ယ = ဂါယ (တည်ပုဒ်) = သီဆိုခြင်း$$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဉ်</u>	<u>ဗဟုဝုဉ်</u>
အမှ	ဂါယိံ၊ အဂါယိံ	ဂါယိမှာ၊ အဂါယိမှာ
တုမှ	ဂါယိ၊ အဂါယိ	ဂါယိတ္ထ၊ အဂါယိတ္ထ
နာမ	ဂါယိံ၊ အဂါယိံ	ဂါယိံသု၊ အဂါယိံသု

$$\sqrt{\text{ယုဇ်}} + \text{အ} = \text{ယုဇ္ဈ (တည်ပုဒ်)} = \text{တိုက်ခိုက်ခြင်း/စစ်ထိုးခြင်း}$$

ယောဂ	ကေဂုဏ်	ဗဟုဂုဏ်
အမှ	ယုဇ္ဈိ၊ အယုဇ္ဈိ	ယုဇ္ဈိမှာ၊ အယုဇ္ဈိမှာ
တုမှ	ယုဇ္ဈိ၊ အယုဇ္ဈိ	ယုဇ္ဈိထွ၊ အယုဇ္ဈိထွ
နာမ	ယုဇ္ဈိ၊ အယုဇ္ဈိ	ယုဇ္ဈိသု၊ အယုဇ္ဈိသု

(၃) အဇ္ဇတနိဝိဘတ်ကို ဓာတ် သို့မဟုတ် တည်ပုဒ်သို့ “သ်”ခံ၍ ဆက်သွယ်နိုင်၏။ “အာ”သရဆုံးဓာတ်နှင့် “ဇေ”သရဆုံးတည်ပုဒ်သို့လည်း “သ်”ခံ၍ ဆက်လေ့ရှိ၏။

ပြယုဂ် -

$$\text{အ} + \sqrt{\text{ဒါ}} + \text{သ်} + \text{ဝိ} = \text{အဒါသိ} = \text{ပေးခဲ့၏}$$

ယောဂ	ကေဂုဏ်	ဗဟုဂုဏ်
အမှ	အဒါသိ	အဒါသိမှာ
တုမှ	အဒါသိ	အဒါသိထွ
နာမ	အဒါသိ	အဒိသု၊ အဒါသု

မှတ်ချက် ။ ။ “အာ”သရဆုံးဓာတ်များသို့ ဆက်ရာ၌ ဓာတ်၏ရှေ့တွင် “အ”ကိုထည့်၍ သုံးလေ့ရှိ၏။

$$\sqrt{\text{ဇိ}} + \text{အ} = \text{ဇေ} + \text{သ်} + \text{ဝိ} = \text{ဇေသိ} = \text{အောင်ခဲ့၏}$$

ယောဂ	ကေဂုဏ်	ဗဟုဂုဏ်
အမှ	ဇေသိ၊ အဇေသိ	ဇေသိမှာ၊ အဇေသိမှာ
တုမှ	ဇေသိ၊ အဇေသိ	ဇေသိထွ၊ အဇေသိထွ
နာမ	ဇေသိ၊ အဇေသိ	ဇေသု၊ အဇေသု

အောက်ပါဓာတ်များကို “သ်” သွင်းသော် အဇ္ဇတနိဖြင့် အသုံးပြုရ၏။ ထိုသို့ ဆက်ရာတွင် ဓာတ်၏ရှေ့၌ အဇ္ဇတနိအာဂမ “အ”သည် အမြဲပါလေ့ရှိသည်။

- $\sqrt{\text{ဒါ}}$ = ပေးခြင်း
- $\sqrt{\text{ဌာ}}$ = ရပ်ခြင်း
- $\sqrt{\text{ဟူ}}$ = ဖြစ်ခြင်း၊ ရှိခြင်း
- $\sqrt{\text{သု}}$ = ကြားခြင်း၊ နားထောင်ခြင်း
- $\sqrt{\text{ကရိ}}$ ()က = ပြုလုပ်ခြင်း
- $\sqrt{\text{ည}}$ = သိခြင်း

$\sqrt{\text{ဌာ}} = \text{ရပ်ခြင်း}$

အ + $\sqrt{\text{ဌာ}}$ + သ် + ဝိ) အဋ္ဌာသိ = ရပ်ခဲ့၏

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဇ်</u>	<u>ဗဟုဝုဇ်</u>
အမှ	အဋ္ဌာသိ	အဋ္ဌာသိမှာ
တုမှ	အဋ္ဌာသိ	အဋ္ဌာသိတ္ထ
နာမ	အဋ္ဌာသိ	အဋ္ဌာသုံ၊ အဋ္ဌာသု

$\sqrt{\text{ဟူ}} + \text{အ} = \text{ဟော} = \text{ဖြစ်ခြင်း၊ ရှိခြင်း}$

အ + $\sqrt{\text{ဟူ}}$ + သ် + ဝိ) အဟောသိ = ဖြစ်ခဲ့၏

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဇ်</u>	<u>ဗဟုဝုဇ်</u>
အမှ	အဟောသိ	အဟောသိမှာ
တုမှ	အဟောသိ	အဟောသိတ္ထ
နာမ	အဟောသိ	အဟောသုံ

$\sqrt{\text{သု}} = \text{ကြားခြင်း}$

အ + $\sqrt{\text{သု}}$ + သ် + ဝိ) အသောသိ = နားထောင်ခဲ့၏

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဇ်</u>	<u>ဗဟုဝုဇ်</u>
အမှ	အသောသိ	အသောသိမှာ
တုမှ	အသောသိ	အသောသိတ္ထ
နာမ	အသောသိ	အသောသုံ

$\sqrt{\text{ကရ်}} = \text{ပြုလုပ်ခြင်း}$

အ + $\sqrt{\text{ကရ်}}$ + သ် + ဝိ) အကာသိ = ပြုခဲ့၏

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုဇ်</u>	<u>ဗဟုဝုဇ်</u>
အမှ	အကာသိ	အကာသိမှာ
တုမှ	အကာသိ	အကာသိတ္ထ
နာမ	အကာသိ	အကာသုံ၊ အကံသု

$\sqrt{\text{ဉ}} = \text{သိခြင်း}$

အ + $\sqrt{\text{ဉ}}$ + သ် + ဝ) အညာသိ = သိခဲ့၏

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုစ်</u>	<u>ဗဟုဂုစ်</u>
အမှ	အညာသိ	အညာသိမှာ
တုမှ	အညာသိ	အညာသိတ္ထ
နာမ	အညာသိ	အညာသိ

၄။ အနာဂတ် (ဘဝိဿန္တိ) ကြိယာဝိဘတ်

အနာဂတ် (ဘဝိဿန္တိ) ကြိယာဝိဘတ်သည် ရောက်လာမည့်၊ ဖြစ်လာမည့် ကြိယာကို ဖော်ပြသည်။
မြန်မာလို “-အံ့ ၊ -လတ္တံ့၊ -မည် ၊ -လိမ့်မည်” စသည်ဖြင့် ပြန်ဆိုရသည်။

အနာဂတ် (ဘဝိဿန္တိ) ကြိယာဝိဘတ်များ

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုစ်</u>	<u>ဗဟုဂုစ်</u>
အမှယောဂ	ဿာမိ	ဿာမ
တုမှယောဂ	ဿသိ	ဿထ
နာမယောဂ	ဿတိ	ဿန္တိ

ဓာတ်သို့သွယ်ပုံ

(၁) အချို့သော ဗျည်းဆုံးဓာတ်သို့ “ဣ” သရခံ၍ ဆက်ရ၏။

ပြယုဂ် - $\sqrt{\text{လတ်}} + \text{ဝ} + \text{သတိ} = \text{လဘိဿတိ}$

$\sqrt{\text{လတ်}} = \text{ရခြင်း}$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုစ်</u>	<u>ဗဟုဝုစ်</u>
အမှ	လဘိဿာမိ	လဘိဿာမ
တုမှ	လဘိဿသိ	လဘိဿထ
နာမ	လဘိဿတိ	လဘိဿန္တိ

(၂) “အာ” သရဆုံးသော ဓာတ်အချို့သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်ရ၏။ ထိုအခါ ဓာတ်၏ အဆုံးသရ “အာ” ကို သရတို (“အ”) သို့ ပြောင်းပေးရ၏။

ပြယုဂ် -

$\sqrt{\text{ဌာ}} + \text{သတိ} = \text{ဌဿတိ} = \text{ရပ်လိမ့်မည်}$

$\sqrt{\text{ဒါ}} + \text{သတိ} = \text{ဒဿတိ} = \text{ပေးလိမ့်မည်}$

$\sqrt{\text{ဌာ}} = \text{ရပ်ခြင်း}$

<u>ယောဂ</u>	<u>ကေဝုစ်</u>	<u>ဗဟုဝုစ်</u>
အမှယောဂ	ဌဿာမိ	ဌဿာမ
တုမှယောဂ	ဌဿသိ	ဌဿထ
နာမယောဂ	ဌဿတိ	ဌဿန္တိ

တည်ပုဒ်သို့ဆက်ပုံ

(၁) “အ၊ အာ၊ ဩ” သရဆုံးသော ကြိယာတည်ပုဒ်များသို့ အဆုံးသရချေလျက် “ဣ” သရခံ၍ ဆက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

$\sqrt{\text{ဆိဒ်}} \rangle \text{ဆိန္ဒ} + \text{ဝ} + \text{သတိ} = \text{ဆိန္ဒိဿတိ} =$

$\sqrt{\text{ကိ}} \rangle \text{ကိဏာ} + \text{ဝ} + \text{သတိ} = \text{ကိဏိဿတိ} =$

$\sqrt{\text{သု}} \rangle \text{သုဏော} + \text{ဝ} + \text{သတိ} = \text{သုဏိဿတိ} =$

$\sqrt{\text{ဆိဒ္ဓိ}}$ > ဆိန္ဒ္ဓိ = ဖြတ်ခြင်း

<u>ယောဂ</u>	<u>ကောဝုစ်</u>	<u>ဗဟုဂုစ်</u>
အမှယောဂ	ဆိန္ဒ္ဓိသာမိ	ဆိန္ဒ္ဓိသာမ
တုမှယောဂ	ဆိန္ဒ္ဓိသသိ	ဆိန္ဒ္ဓိသထ
နာမယောဂ	ဆိန္ဒ္ဓိသတိ	ဆိန္ဒ္ဓိသန္တိ

(၂) “ဇ” သရဆုံးသော တည်ပုဒ်များသို့ တိုက်ရိုက်ဆက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

$\sqrt{\text{ဇိ}}$	-	ဇေ	+	သတိ	=	ဇေသတိ	=
$\sqrt{\text{ဇနိ}}$	-	ဇန	+	သတိ	=	ဇနသတိ	=
$\sqrt{\text{စောရိ}}$	-	စောရေ	+	သတိ	=	စောရေသတိ	=

$\sqrt{\text{စောရိ}}$ > စောရေ = ခိုးယူခြင်း

<u>ယောဂ</u>	<u>ကောဝုစ်</u>	<u>ဗဟုဂုစ်</u>
အမှယောဂ	စောရေသာမိ	စောရေသာမ
တုမှယောဂ	စောရေသသိ	စောရေသထ
နာမယောဂ	စောရေသတိ	စောရေသန္တိ

၅။ သတ္တမိကြိယာဝိဘတ်

သတ္တမိကြိယာဝိဘတ်သည် ခွင့်ပြုခြင်း၊ ကြံစည်ခြင်း၊ တောင့်တခြင်း၊ တိုက်တွန်းခြင်း၊ ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်ခြင်း စသည်တို့ကို ဖော်ပြ၏။ မြန်မာလို “-ရာ၏ ၊ -သင့်၏ ၊ -ထိုက်၏” ဟုပြန်ဆိုရသည်။

သတ္တမိဝိဘတ်များ

ယောဂ	ကေဝုစံ	ဗဟုဝုစံ
အမှယောဂ	ယျောမိ ၊ ဇ	ယျောမ
တုမှယောဂ	ယျောသိ ၊ ဇ	ယျောထ
နာမယောဂ	ယျော ၊ ဇ	ယျော့

ဆက်သွယ်ပုံ

ဝိဘတ်များကို ကြိယာတည်ပုဒ်သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်ရ၏။ ထိုသို့ဆက်ရာတွင် တည်ပုဒ်၏ အဆုံးသရကျေ၏။

$\sqrt{ပစ}$ > ပစ = ချက်ခြင်း

ယောဂ	ကေဝုစံ	ဗဟုဝုစံ
အမှယောဂ	ပစေယျောမိ ၊ ပစေ	ပစေယျောမ
တုမှယောဂ	ပစေယျောသိ ၊ ပစေ	ပစေယျောထ
နာမယောဂ	ပစေယျော ၊ ပစေ	ပစေယျော့

$\sqrt{ဂါ}$ > ဂါယ = သီဆိုခြင်း

ယောဂ	ကေဝုစံ	ဗဟုဝုစံ
အမှယောဂ	ဂါယေယျောမိ	ဂါယေယျောမ
တုမှယောဂ	ဂါယေယျောသိ	ဂါယေယျောထ
နာမယောဂ	ဂါယေယျော	ဂါယေယျော့

$\sqrt{သု}$ > သုဏော ၊ သုဏာ = ကြားခြင်း

ယောဂ	ကေဝုစံ	ဗဟုဝုစံ
အမှယောဂ	သုဏောယျောမိ ၊ သုဏော	သုဏောယျောမ
တုမှယောဂ	သုဏောယျောသိ ၊ သုဏော	သုဏောယျောထ
နာမယောဂ	သုဏောယျော ၊ သုဏော	သုဏောယျော့

၆။ သန္နိ

သန္နိမှာ ဆက်စပ်ခြင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၍ ရွတ်ဆိုရာ၌ လွယ်ကူစေရန်နှင့် ကြားနာရာ၌ သာယာနာ ပျော်ဖွယ်ဖြစ်စေရန် ပုဒ်နှစ်ခုကို ရောနှောပေါင်းစပ်ခြင်း ဖြစ်၏။

ပုံစံအားဖြင့် “ယံ အဟံ” ဟူသော ပုဒ်နှစ်ခုကို “ယမဟံ” ဟု ပေါင်းစပ်ပါက ရွတ်ဆိုရာ၌လည်း လွယ်ကူ လာသည်။ ကြားနာရာ၌လည်း ချိုသာလာသည်။ ဤသို့သော အကျိုးကိုရှေးရှု၍ နိးစပ်သောပုဒ်နှစ်ပုဒ်တို့ ပေါင်းစပ် ထားခြင်းကို သန္နိဟုခေါ်သည်။

ထိုသို့ ပေါင်းစပ်ရာ၌ (ရှေ့)ပုဒ်၏ အဆုံးဖြစ်သော ဝိဘတ်သည် မကျေပျောက်ပါ။ ထိုပုဒ်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်လည်း ပျောက်ကွယ်ခြင်းသို့ မရောက်ချေ။

သန္နိသုံးမျိုး

- သန္နိသည် အကျဉ်းအားဖြင့် သုံးမျိုးရှိ၏။ ၎င်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။
- ၁။ သရသန္နိ = သရဖြင့် ဆုံးသောရှေ့ပုဒ်နှင့် သရဖြင့်စသောနောက်ပုဒ်တို့ တွေ့ဆုံပေါင်းစပ်ခြင်း။
 - ၂။ ဗျဉ္ဇနသန္နိ သို့မဟုတ် မိဿကသန္နိ = သရဖြင့်ဆုံးသော ရှေ့ပုဒ်နှင့် ဗျည်းဖြင့်စသော နောက်ပုဒ်တို့ တွေ့ဆုံပေါင်းစပ်ခြင်း။
 - ၃။ နိဂ္ဂဟိတသန္နိ = နိဂ္ဂဟိတ်ဖြင့်ဆုံးသော ရှေ့ပုဒ်နှင့် သရ သို့မဟုတ် ဗျည်းဖြင့် စသော နောက်ပုဒ်တို့ ပေါင်းစပ်ခြင်း။

သရသန္တိ

ရှေ့ပုဒ်၏အဆုံးသရနှင့် နောက်ပုဒ်၏ အစသရတို့ ပေါင်းစပ်ခြင်းသည် သရသန္တိမည်၏။ ယင်းသို့ ပေါင်းစပ်ရာ၌ စည်းမျဉ်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

(က) သရနှစ်လုံးတွေ့ဆုံသောအခါ ရှေ့သရ သို့မဟုတ် နောက်သရကို ချေရ၏။

ပြယုဂ် -

အဇ္ဇ	+	ဥပေါသထော	=	အဇ္ဇပေါသထော	(ရှေ့သရချေ)
ယဿ	+	ဣန္ဒြိယာနိ	=	ယဿိန္ဒြိယာနိ	(ရှေ့သရချေ)
ဥဒဓိ	+	ဦမိယော	=	ဥဒဓိမိယော	(ရှေ့သရချေ)
ဘိက္ခုနီ	+	ဩဝါဒေါ	=	ဘိက္ခုနောဝါဒေါ	(ရှေ့သရချေ)
ဓာတု	+	အာယတနာနိ	=	ဓာတာယတနာနိ	(ရှေ့သရချေ)
ဆာယာ	+	ဣဝ	=	ဆာယာဝ	(နောက်သရချေ)
စက္ခု	+	ဣန္ဒြိယ	=	စက္ခုန္ဒြိယ	(နောက်သရချေ)
စတ္တာရော	+	ဣမေ	=	စတ္တာရောမေ	(နောက်သရချေ)

(ခ) ယင်းသို့သရတစ်လုံးကို ချေပြီးနောက် ကျန်ရှိနေသော သရကို ရံခါဒိဃ သို့မဟုတ် ဂုဏ်ပြုရ၏။

ပြယုဂ် -

ဝိ	+	အတိနာမေတိ	=	ဝိတိနာမေတိ
ကိံသု	+	ဣဝေပိတ္တံ	=	ကိံသုဝေပိတ္တံ
တဿ	+	ဣတိ	=	တဿာတိ
ဥပ	+	ဣက္ခတိ	=	ဥပေက္ခတိ
န	+	ဥပေတိ	=	နောပေတိ
မဟာ	+	ဥဒကံ	=	မဟောဒက

မှတ်ချက်။ ။ (က) ဌာန်တူမျိုးတူသော သရအချင်းချင်း တွေ့ဆုံလျှင် ဌာန်တူမျိုးတူ သရရှည်သို့ ပြောင်း၏။

အ / အာ	+	အ / အာ	>	အာ
ဣ / ဤ	+	ဣ / ဤ	>	ဤ
ဥ / ဦ	+	ဥ / ဦ	>	ဦ

(ခ) ဌာန်မတူ မျိုးမတူသော သရနှစ်လုံးတွေ့ဆုံသော် ဂုဏ်မြောက်၏။

အ / အာ	+	ဣ / ဤ	>	ဇ
အ / အာ	+	ဥ / ဦ	>	ဩ

(ဂ) “ဣ၊ ဥ” သရတို့နောက်သို့ “အ” သရနှင့် စသော ကြိယာပုဒ်လာလျှင် “ဣ၊ ဥ” သရတို့ ပြောင်းလဲခြင်း မရှိချေ။

ပြယုဂ် -

ဂါထာဟိ အဇ္ဈဘာသိ။
အဓိဝါသေသိ အဝိဟညမာနော။
သတ္ထု အဒါသိ။

(ဃ) “အထ၊ အထော၊ နော” စသော အဗျယပုဒ်များ နောက်သို့ သရလာသော် ပြောင်းလဲခြင်းမရှိချေ။

ပြယုဂ် -

အထော အန္တော စ၊
အထ ခေါ အာယသ္မာ၊
နော အတိက္ကမော။

(င) “ဣ၊ ဤ၊ ဇ” သရတို့နောက်တွင် ဝဂ်မတူသော သရ (အ / အာ) လာလျှင် “ဣ၊ ဤ၊ ဇ” ကို “ယံ” ပြု၍ ရံခါနောက်သရတို့ကို သရရှည်ပြုရ၏။

ပြယုဂ် -

ဝိ	+	အကာသိ	=	ဗျာကာသိ
တေ	+	အယံ	=	တျာယံ
မေ	+	အယံ	=	မျာယံ

(စ) “ဥ၊ ဩ” သရတို့နောက်တွင် ဝဂ်မတူသော သရ (အ၊ အာ) လာလျှင် “ဥ၊ ဩ” ကို “ဝ” ပြု၍ ရံခါ နောက်သရတို့ကို သရရှည်ပြုရ၏။

ပြယုဂ် -

သော	+	အဟံ	=	သ္မာဟံ
အနု	+	ဇတိ	=	အန္ဓေတိ
ခေါ	+	အဿ	=	ဗ္ဗဿ
တု	+	ဇေ	=	တေဝ

(ဆ) သရနှစ်လုံးတွေ့ဆုံသောအခါ သရနှစ်လုံးအကြားတွင် အောက်ပါဗျည်းတစ်ခုခုကို ထည့်သွင်းပေး ရ၏။
ယံ၊ ဝံ၊ မံ၊ ဝိ၊ နံ၊ တံ၊ ရံ၊ လံ (ဋံ)၊ ဟံ ဗျည်းများ ဖြစ်ကြ၏။

“ယံ” သွင်းပုံ

နံ	+	ဣဒံ	=	နယိဒံ
သန္တိ	+	ဇေ	=	သန္တိယေဝ
မာ	+	ဇဝံ	=	မာယေဝံ

“ဝ” သွင်းပုံ

ပ	+	ဥစ္စတိ	=	ပဝုစ္စတိ
ဘူ	+	အာဒယော	=	ဘူဝါဒယော
တိ	+	အင်္ဂီလ	=	တိဝင်္ဂီလ

“ဝ” သွင်းပုံ

ဣဓ	+	အာဟု	=	ဣဓမာဟု
ဘာယတိ	+	ဧဝ	=	ဘာယတိမေဝ
လဟု	+	ဿေတိ	=	လဟုမေဿတိ

“ဒ” သွင်းပုံ

တာဝ	+	ဧဝ	=	တာဝဒေဝ
သမ္မ	+	အညာ	=	သမ္မဒညာ
တေ	+	အတ္ထံ	=	တေဒတ္ထံ

“န” သွင်းပုံ

ဣတော	+	အာယတိ	=	ဣတောနာယတိ
------	---	-------	---	-----------

“တ” သွင်းပုံ

အဇ္ဇ	+	အဂ္ဂေ	=	အဇ္ဇတဂ္ဂေ
ယသ္မာ	+	ဣဟ	=	ယသ္မာတိဟ

“ရိ” သွင်းပုံ

ပါတု	+	အဟောသိ	=	ပါတုရဟောသိ
နိ	+	အန္တရံ	=	နိရန္တရံ
စတု	+	အာရက္ခ	=	စတုရာရက္ခ

“လ (ဠ)” သွင်းပုံ

ဆ	+	အဘိညာ	=	ဆဠာဘိညာ
ဆ	+	အာယတန	=	ဆဠာယတန

“ဟ” သွင်းပုံ

သု	+	ဥဇုစ	=	သုဟုဇုစ
သု	+	ဥဋ္ဌိတံ	=	သုဟုဋ္ဌိတံ

နိဂ္ဂဟိတသန္နိ

နိဂ္ဂဟိတနှင့်ဆုံးသော ရှေ့ပုဒ်နှင့် သရ သို့မဟုတ် ဗျည်းနှင့်စသော နောက်ပုဒ်ကို ပေါင်းစပ်ခြင်းသည် နိဂ္ဂဟိတသန္နိမည်၏။

ပေါင်းစပ်ပုံ

(က) နိဂ္ဂဟိတနောက်၌ သရရှိသော နိဂ္ဂဟိတသည် ရခါ “မိ ၊ နိ” သို့ ပြောင်း၏။

ပြယုဂ် -

- တံ အတ္တံ = တမတ္တံ
- ယံ အာယု = ယမာယု
- ယံ ဣဒံ = ယဒိဒံ
- ဧတံ အဟောသိ = ဧတဒဟောသိ

(ခ) နိဂ္ဂဟိတနောက်တွင် “ဧ” သရလာသော် နိဂ္ဂဟိတသည် “ည” သို့ ပြောင်း၏။

ပြယုဂ် -

- တံ ဧဝ = တညေဝ
- ပစ္ဆန္တရံ ဧဝ = ပစ္ဆန္တရညေဝ

(ဂ) နိဂ္ဂဟိတနောက်၌ ဝဂ်ဗျည်းလာသည်ရှိသော် များသောအားဖြင့် နိဂ္ဂဟိတသည် ထိုဗျည်း၏ သက်ဆိုင်ရာနာသိကသို့ ပြောင်း၏။

ပြယုဂ် -

- တဏှံ + ကရော = တဏှင်္ဂရော
- ဇုတိံ + ဓရော = ဇုတိန္ဒရော
- ဓမ္မံ + စ = ဓမ္မဉ္စ
- သံ + မတော = သမ္မတော

(ဃ) နိဂ္ဂဟိတနောက်တွင် ‘ယ’ လာသည်ရှိသော် ရံခါနိဂ္ဂဟိတနှင့် “ယ” သည် “ည” သို့ပြောင်း၏။ ရံခါ ပြောင်းလဲမှုမရှိချေ။

ပြယုဂ် -

- သံ + ယောဇန = သညောဇန ၊ သံယောဇန
- သံ + ယမတိ = သညမတိ ၊ သံယမတိ
- သံ + ယောဂ = သညောဂ ၊ သံယောဂ
- သံ + ယုတ္တံ = သညုတ္တံ ၊ သံယုတ္တံ

(င) နိဂ္ဂဟိတ်နောက်တွင် ‘ဟ’ လာသည်ရှိသော် နိဂ္ဂဟိတ်နှင့် “ဟ” သည် ‘ဥ’ သို့ ပြောင်းလဲ၏။

ပြယုဂ် -

ဧဝံ + ဟိ = ဧဝဉ္စိ
 တံ + ဟိ တဿ = တဉ္စိ တဿ

(စ) သံ နှင့် ပုံ တို့၏နောက်တွင် “လ” လာသည်ရှိသော နိဂ္ဂဟိတ်သည် “လိ” သို့ပြောင်း၏

ပြယုဂ် -

သံ + လက္ခဏာ = သလ္လက္ခဏာ
 သံ + လေခေါ = သလ္လေခေါ
 ပုံ + လိဂီ = ပုလ္လိဂီ

(ဆ) နိဂ္ဂဟိတ်နောက်တွင် သရ သို့မဟုတ် ဗျည်းလာသော် ရံခါ နိဂ္ဂဟိတ်ကျေ၏။

ပြယုဂ် -

အရိယသစ္စာနံ ဒဿနံ = အရိယာသစ္စာန ဒဿနံ
 ဧတံ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနံ = ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ

> > > > >

၇။ ပုဗ္ဗကာလကြိယာ

ဝါကျတစ်ခုတွင် ကတ္တားတစ်ခုနှင့် ကြိယာနှစ်ခု၊ သုံးခု စသည် ပါရှိလျှင် ရှေ့ကျသောကြိယာများကို ပုဗ္ဗကာလကြိယာဟုခေါ်၏။ နောက်ဆုံး ကြိယာကို ပဓာန (လိုရင်း) ကြိယာဟုခေါ်၏။

ပုဗ္ဗကာလကြိယာကို မြန်မာ၌ “-၍ ၊ -ပြီး၍ ၊ -ပြီးလျှင် ၊ -ပြီးနောက်” ဟု ပြန်ဆိုရ၏။

မြန်မာဘာသာတွင် “ကျွန်ုပ်သည် အိမ်သို့သွား၍ ထမင်းစား၏။” ဟူသော ဝါကျ၌ ကတ္တားမှာ “ကျွန်ုပ်” ဖြစ်၏။ ကြိယာမှာ “သွား၍” နှင့် “စား၏” ဟု နှစ်ခုပါရှိ၏။ ဤတွင် “သွား၍” ဟူသောပုဒ်သည် ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာဖြစ်၍ “စား၏” ဟူသော ကြိယာသည် ပဓာနကြိယာဖြစ်သည်။

ပုဗ္ဗကာလကြိယာအတွက် ဆက်သွယ်ရသော ပစ္စည်းများမှာ “တွာ ၊ တွာန ၊ တုန ၊ ယ ၊ တျ” တို့ ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့အနက် “တွာန ၊ တုန” တို့ကို အသုံးနည်း၏။

“တွာ” ပစ္စည်းဆက်ပုံ

“တွာ” ပစ္စည်းဆက်သွယ်ရာ၌ (၁) ဓာတ်သို့ဆက်သွယ်ခြင်း (၂) တည်ပုဒ်သို့ဆက်သွယ်ခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုဆက်သွယ်ပုံနှစ်မျိုးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ဓာတ်သို့ဆက်သွယ်ပုံ

(က) သရဆုံးသော ဓာတ်သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်ရ၏။ ထိုသို့ ဆက်သည့်အခါ ဓာတ်၏အဆုံးသရရှည်သည် သရတိုသို့ ပြောင်း၏။ အချို့သော ဓာတ်တို့၌ အဆုံးသရရှည် “ဘာ”သည် “ဣ”သို့ ပြောင်း၏။

ပြယုဂ် -

√သု	+	တွာ	=	သုတွာ	=	ကြားနာ၍
√ဒါ	+	တွာ	=	ဒတွာ	=	ပေး၍
√ဉ	+	တွာ	=	ဉတွာ	=	သိ၍
√ဌာ	+	တွာ	=	ဌတွာ	=	ရပ်၍
√ဟု	+	တွာ	=	ဟုတွာ	=	ဖြစ်၍
√ဟာ	+	တွာ	=	ဟိတွာ	=	စွန့်ပယ်၍

(ခ) ဗျည်းဆုံးသော ဓာတ်သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်သောအခါ ရံခါအဆုံး ဗျည်းနှင့်တွာ၏ “တ်”တို့သည် ရပ်ပြောင်း၏။

ပြယုဂ် -

√ဂမ်	+	တွာ	=	ဂန္တွာ	=	သွား၍
√လတ်	+	တွာ	=	လဒ္ဓါ	=	ရ၍

(ဂ) ရံခါ အဆုံးဗျည်းကျေ၏။

ပြယုဂ် -

√ဝစ်	+	တွာ	=	ဝတွာ	=	ပြော၍
√ဘုဇ်	+	တွာ	=	ဘုတွာ	=	စား၍
ပ √အာပ်	+	တွာ	=	ပတွာ	=	ရောက်/ရ၍
√ကရ်	+	တွာ	=	ကတွာ	=	ပြု၍

၂။ တည်ပုဒ်သို့ဆက်သွယ်ပုံ

(က) “ဇ” သရဆုံးသော တည်ပုဒ်သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

√ဇိ)	ဇေ	+	တွာ	=	ဇေတွာ	=	အောင်မြင်၍
-----	---	----	---	-----	---	-------	---	------------

√နိ	>	နေ	+	တွာ	=	နေတွာ	=	ဆောင်၍
√စရ	>	စောရေ	+	တွာ	=	စောရေတွာ	=	ခိုး၍
√ကထိ	>	ကထေ	+	တွာ	=	ကထေတွာ	=	ပြော၍
√စိန္တိ	>	စိန္တေ	+	တွာ	=	စိန္တေတွာ	=	ကြံစည်၍

(ခ) “အ၊ အာ၊ ဩ” သရဆုံးသော တည်ပုဒ်များသို့ အဆုံးသရချေလျက် ဣ(ဝ) သရခံ၍ ဆက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

√ပစိ	>	ပစ	+	ဝ	+	တွာ	=	ပစိတွာ	=	ချက်၍
√ခါဒိ	>	ခါဒ	+	ဝ	+	တွာ	=	ခါဒိတွာ	=	စား၍
√ပတိ	>	ပတ	+	ဝ	+	တွာ	=	ပတိတွာ	=	ကျ၍
√ဣဒိ	>	ဣဒ္ဓိ	+	ဝ	+	တွာ	=	ဣဒ္ဓိတွာ	=	အလိုရှိ၍
√ဘူ	>	ဘဝ	+	ဝ	+	တွာ	=	ဘဝိတွာ	=	ဖြစ်၍
√နိယ	>	နယ	+	ဝ	+	တွာ	=	နယိတွာ	=	ဆောင်၍
√မုစိ	>	မုဇ္ဇ	+	ဝ	+	တွာ	=	မုဇ္ဇိတွာ	=	လွှတ်၍
√ဂါယ	>	ဂါယ	+	ဝ	+	တွာ	=	ဂါယိတွာ	=	သီဆို၍
√ယုဇ္ဈိ	>	ယုဇ္ဈ	+	ဝ	+	တွာ	=	ယုဇ္ဈိတွာ	=	စစ်တိုက်၍
√သုဏ္ဍိ	>	သုဏ္ဍ	+	ဝ	+	တွာ	=	သုဏ္ဍိတွာ	=	ကြားနာ၍
√ကိဏ္ဍိ	>	ကိဏ္ဍ	+	ဝ	+	တွာ	=	ကိဏ္ဍိတွာ	=	ဝယ်၍
√ကရိ	>	ကရေ	+	ဝ	+	တွာ	=	ကရိတွာ	=	ပြုလုပ်၍
√ပေါသယိ	>	ပေါသယ	+	ဝ	+	တွာ	=	ပေါသယိတွာ	=	မွေးမြူ၍

ထူးခြားသော ပုဗ္ဗကာလကြိယာပုဒ်များ

ပြယုဂ် -

√ဆိဒိ	+	တွာ	=	ဆေသွာ	=	ဖြတ်၍
√ဒိသိ	+	တွာ	=	ဒိတွာ	=	မြင်၍

“ယ” ပစ္စည်းဆက်ပုံ

“ယ” ပစ္စည်းကို များသောအားဖြင့် ရှေ့ဆက်ပါသော ဓာတ်သို့ဆက်ရ၏။ ယင်းသို့ဆက်ရာတွင် (၁) ဓာတ်သို့ဆက်ခြင်းနှင့် (၂) တည်ပုဒ်သို့ဆက်သွယ်ခြင်းဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုနှစ်မျိုးဖြင့် ဆက်သွယ်ပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

၁။ ဓာတ်သို့ဆက်သွယ်ပုံ

(က) “အာ” သရဆုံးသော ဓာတ်သို့တိုက်ရိုက်ဆက်ရသည်။

ပြယုဂ် -

ပ	√ဟာ	+	ယ	=	ပဟာယ	=	စွန်၍
အာ	√ဒါ	+	ယ	=	အာဒါယ	=	ယူ၍
ဥဒ်	√ဌာ	+	ယ	=	ဥဌာယ	=	ထ၍
အဘိ	√ည	+	ယ	=	အဘိညာယ	=	အထူးသိ၍

(ခ) ဗျည်းဆုံးသော ဓာတ်သို့ဆက်သောအခါ အဆုံးဗျည်းနှင့် “ယ” တို့ ရုပ်ပြောင်း၏။

ပြယုဂ် -

နိ	√သဒ်	+	ယ	=	နိသဇ္ဇ	=	ထိုင်၍
အာ	√ဂမ်	+	ယ	=	အာဂမ္မ	=	လာ၍
ပ	√ဝိသ်	+	ယ	=	ပဝိဿ	=	ဝင်၍
အာ	√ရဘ်	+	ယ	=	အာရဗ္ဗ	=	အားထုတ်၍၊ အကြောင်းပြု၍
ပ	√ကမ်	+	ယ	=	ပက္ကမ္မ	=	ထွက်ခွာ၍
နိ	√ကမ်	+	ယ	=	နိက္ခမ္မ	=	ဖွဲ့ခွာ၍
အာ	√ကမ်	+	ယ	=	အာက္ကမ္မ	=	နင်း၍
အာ	√ရဟ်	+	ယ	=	အာရဟု	=	တက်၍
ဩ	√ရဟ်	+	ယ	=	ဩရဟု	=	ဆင်းသက်၍

၂။ အချို့သော တည်ပုဒ်များသို့ အဆုံးသရချေလျက် ဣ(ဝ)သရခံ၍ ဆက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

အဘိ $\sqrt{\text{ဝန္တ}}$) အဘိဝန္တ + ဝ + ယ = အဘိဝန္တိယ = ရိုသေစွာရှိခိုး၍

သံ $\sqrt{\text{ဣက္ခိ}}$) သမေက္ခ + ဝ + ယ = သမေက္ခိယ = ဆင်ခြင်၍

နိ $\sqrt{\text{သိဗ္ဗိ}}$) နိသိဗ္ဗ + ဝ + ယ = နိသိဗ္ဗိယ = ရေဖျန်း၍

ရံခါ “ယ” ပစ္စည်းဆက်၍ရသော ပုဗ္ဗကာလကြိယာပုဒ်မှ “ယ” ကိုချေ၍ အသုံးပြုတတ်၏။

ပြယုဂ် -

အဘိ $\sqrt{\text{ညာ}}$ + ယ = အဘိညာယ = အဘိညာ = သိ၍

ပဋိ + သံ $\sqrt{\text{ချာ}}$ + ယ = ပဋိသင်္ခါယ = ပဋိသင်္ခါ = ဆင်ခြင်၍

“တျ” ပစ္စည်းဆက်ပုံ

“တျ” ပစ္စည်းကို ရှေ့ဆက်ပါသော ဓာတ်သို့ဆက်ရ၏။ ထိုသို့ဆက်သည့်အခါ တျသည် စွ သို့ ပြောင်း၏။

ပြယုဂ် -

ပ $\sqrt{\text{ဣ}}$ + တျ = ပေစ္စ = ဖဲခွါ၍

ပဋိ $\sqrt{\text{ဣ}}$ + တျ = ပဋိစ္စ = အကြောင်းပြု၍

ဗျည်းဆုံးဓာတ်သို့ တျ ကိုဆက်သော် အဆုံးဗျည်းကျေ၏။

ပြယုဂ် -

အာ $\sqrt{\text{ဟန်}}$ + တျ = အာဟစ္စ = ရိုက်ပုတ်၍၊ ထိ၍

အာ $\sqrt{\text{ဟရ်}}$ + တျ = အာဟစ္စ = ဆောင်ယူ၍၊ ရောက်၍

ဥဒ် $\sqrt{\text{ဟန်}}$ + တျ = ဥဒိဟစ္စ = နုတ်ပယ်၍၊ ဖျက်ဆီး၍

ဥပ $\sqrt{\text{ဟန်}}$ + တျ = ဥပဟစ္စ = ညှဉ်းဆဲ၍၊ ဖျက်ဆီး၍

သတ် $\sqrt{\text{ကရ်}}$ + တျ = သတ္တစ္စ = အရိုအသေပြု၍

ထူးခြားသောပုဗ္ဗကာလကြိယာများ

- ပ $\sqrt{\text{အာပ်}}$ + ယ = ပပ္ပယျ = ရ၍၊ ရောက်၍
 ဝိ $\sqrt{\text{နိ}}$ + ယ = ဝိနေယျ = ရွှေ့ပြောင်း၍။ သယ်ဆောင်၍

ပုဗ္ဗကာလကြိယာပုဒ်များကို အသုံးပြုပုံ

၁။ ပုဗ္ဗကာလကြိယာနောက်၌ “ဝေ” ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်လာသော် “လျှင် . . . လျှင်ချင်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။
 “ဝေ” ပုဒ်၏ “ဧ” သရသည် များသောအားဖြင့် ကျေ၏။

ပြယုဂ် -

ပုရိသော ဝိသံ ပိပိတ္တာဝ မရတိ။

ယောက်ျားသည် အဆိပ်ကို သောက်ပြီး၍သာလျှင် (သောက်လျှင်သောက်ချင်း) သေ၏။

၂။ ပုဗ္ဗကာလကြိယာနောက်တွင် အဝိ (ဝိ) ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်လာလျှင် “သော်လည်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။
 အဝိ ပုဒ်၏ “အ” သရသည် များသောအားဖြင့် ကျေ၏။

ပြယုဂ် -

ဗာလော ပုရိသော ဝိဟာရံ ပတ္တာပိ ခမ္မံ န သုဏာတိ။

လူမိုက်သည် ကျောင်းသို့ ရောက်သော်လည်း တရားကို မနာယူချေ။

၃။ ပုဗ္ဗကာလကြိယာရှေ့၌ “အ” ဟူသော ပဋိသေခနိပါတ်ပုဒ်ကို ဆက်လျှင် “မ . . . မူ၍၊ မ . . . ဘဲ” ဟု
 အဓိပ္ပါယ်ရ၏။

ပြယုဂ် -

ဗြဟ္မစရိယံ အစရိတ္တာ နိဗ္ဗာနံ န ပါပဏေယျ။

မြတ်သောအကျင့်ကို မကျင့်မူ၍ (မကျင့်ဘဲ) နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်ရာ။

၄။ အချို့သော ပုဗ္ဗကာလကြိယာပုဒ်များကို နိပါတ်ပုဒ်ကဲ့သို့ အသုံးပြု၏။

ပြယုဂ် -

ပ $\sqrt{\text{ဋ္ဌာ}}$ + ယ = ပဋ္ဌာယ = အစပြု၍

အဟံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပါပကမ္မံ န ကရိဿာမိ။

ငါသည် ဤနေ့မှစ၍ မကောင်းမှုကို မပြုတော့အံ့။

ပဋိ√ဇု + တျ = ပဋိစ္စ = စွဲ၍၊ မှီ၍၊ အကြောင်းပြု၍
မာတာ နဂရေ ဝသန္တံ ပုတ္တံ ပဋိစ္စ ဂါမတော အာဂစ္ဆတိ။
မိခင်သည် မြို့၌ နေသော သားကို အကြောင်းပြု၍ ရွာမှ လာ၏။

အာ√ရတ် + ယ = အာရဗ္ဗ = အကြောင်းပြု၍
ဝေဇ္ဇော ဧကံ ဂိလာနံ အာရဗ္ဗ ဣမံ ကာရဏံ အဘာသိ။
ဆေးဆရာသည် လူနာတစ်ယောက်ကိုအကြောင်းပြု၍ ဤအကြောင်းကို ပြောကြားပြီ။

၈။ ကုစ္ဆတ္တကြိယာ

အလိုဆန္ဒနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ပြသော ပဓာနကြိယာထက်ရှေ့ကျသော ကြိယာသည် ကုစ္ဆတ္တ ကြိယာမည်၏။

ကုစ္ဆတ္တကြိယာကို မြန်မာ၌ “-ရန် ၊ -ငှာ ၊ -အလိုငှာ” ဟု ပြန်ဆိုရ၏။

ထိုကုစ္ဆတ္တကြိယာပုဒ်များ ပြုလုပ်ရန် ဆက်သွယ်ရသော ပစ္စည်းများမှာ “တုံ ၊ တဝေ ၊ တုယေ ၊ တာယေ” တို့ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းတို့အနက် “တုံ” ပစ္စည်းကို အသုံးများ၏။

ပြယုဂ် -

အဟံ စေတိယံ ဝန္တိတုံ ဂစ္ဆမိ။ (ကျွန်ုပ်သည် စေတီကို ရှိခိုးရန် သွား၏။) ဟူသော ဝါကျ၌ ဝန္တိတုံ (ရှိခိုးရန်) ဟူသော ပထမကြိယာသည် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ပြသဖြင့် ကုစ္ဆတ္တကြိယာ မည်၏။

“တုံ” ဆက်သွယ်ပုံ

“တုံ” ပစ္စည်းကိုဆက်သွယ်ရာ၌လည်း “တွာ” ပစ္စည်းကဲ့သို့ပင် (၁) ဓာတ်သို့ဆက်သွယ်ခြင်းနှင့် (၂) တည်ပုဒ်သို့ဆက်သွယ်ခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့၏ ဆက်သွယ်ပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

၁။ ဓာတ်သို့ဆက်သွယ်ပုံ

(က) သရဆုံးဓာတ်တို့သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်ရ၏။ ထိုသို့ဆက်သည့်အခါ ဓာတ်၏သရသည် “ ဣ ၊ ဤ ၊ ဥ ၊ ဦ ” ဖြစ်မှု များသောအားဖြင့် ဂုဏ်မြောက်သည်။ “ အာ ” ဖြစ်မှု ပြောင်းလဲမှုမရှိချေ။

ပြယုဂ် -

√ဒါ	+	တုံ	=	ဒါတုံ	=	ပေးရန်
√ပါ	+	တုံ	=	ပါတုံ	=	ဘောက်ရန်
√ဌာ	+	တုံ	=	ဌာတုံ	=	ရပ်ရန်
√ယာ	+	တုံ	=	ယာတုံ	=	သွားရန်
√သု	+	တုံ	=	သောတုံ	=	ကြားနာရန်
√ဟူ	+	တုံ	=	ဟောတုံ	=	ဖြစ်ရန်၊ ရှိရန်

(ခ) ဗျည်းဆုံးသောဓာတ်အချို့သို့ တိုက်ရိုက်ဆက်နိုင်၏။ ထိုသို့ ဆက်သောအခါ အဆုံးဗျည်းနှင့် “ တုံ ” ၏ “ တ် ” တို့ ရုပ်ပြောင်းကြ၏။

ပြယုဂ် -

√ဂမ်	+	တုံ	=	ဂန္တံ	=	သွားရန်
ပ √အာပ်	+	တုံ	=	ပတ္တံ	=	ရရန်၊ ရောက်ရန်
√လတ်	+	တုံ	=	လန္တံ	=	ရရန်
√ဝမ်	+	တုံ	=	ဝတ္တံ	=	ပြောဆိုရန်
√ဆိမ်	+	တုံ	=	ဆေတ္တံ	=	ဖြတ်ရန်
√ကရိ	+	တုံ	=	ကတ္တံ (ကာတုံ)	=	ပြုရန်
√ဘုဇ်	+	တုံ	=	ဘောတ္တံ	=	စားရန်
√ခန်	+	တုံ	=	ခန္တံ	=	သည်းခံရန်
√ဟန်	+	တုံ	=	ဟန္တံ	=	သတ်ရန်

၂။ တည်ပုဒ်သို့ဆက်သွယ်ပုံ

(က) “ အ ၊ အာ ၊ ဩ ” သရဆုံးသော တည်ပုဒ်သို့ အဆုံးသရချေလျက် ဣ (ဝိ) သရခံ၍ ဆက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

√ဝသ်)	ဝသ	+	ဝိ	+	တုံ	=	ဝသိတုံ	=	နေရန်
------	---	----	---	----	---	-----	---	--------	---	-------

√ခါဒ	>	ခါဒ	+	◌	+	တုံ	=	ခါဒိတုံ	=	စားရန်
√ထရိ	>	ထရ	+	◌	+	တုံ	=	ထရိတုံ	=	ဖြန့်ခင်းရန်
√ဝန္တ	>	ဝန္တ	+	◌	+	တုံ	=	ဝန္တိတုံ	=	ရှိခိုးရန်
√ပိ	>	ပိဝ	+	◌	+	တုံ	=	ပိဝိတုံ	=	သောက်ရန်
√ဂါ	>	ဂါယ	+	◌	+	တုံ	=	ဂါယိတုံ	=	သီဆိုရန်
√ဘုဇ	>	ဘုဇ	+	◌	+	တုံ	=	ဘုဇိတုံ	=	စားရန်
√နိ	>	နယ	+	◌	+	တုံ	=	နယိတုံ	=	ဆောင်ရန်
√စုရိ	>	စောရယ	+	◌	+	တုံ	=	စောရယိတုံ	=	ခိုးယူရန်
√ဉ	>	ဇာနာ	+	◌	+	တုံ	=	ဇာနိတုံ	=	သိရန်
√ကိ	>	ကိဏာ	+	◌	+	တုံ	=	ကိဏိတုံ	=	ဝယ်ရန်
√ဂဟိ	>	ဂဟာ	+	◌	+	တုံ	=	ဂဟိတုံ	=	ဖမ်းဆီးရန်
√သု	>	သုဏာ	+	◌	+	တုံ	=	သုဏိတုံ	=	ကြားနာရန်
		သုဏော	+	◌	+	တုံ	=	သုဏိတုံ	=	ကြားနာရန်
√ကရိ	>	ကရော	+	◌	+	တုံ	=	ကရိတုံ	=	ပြုလုပ်ရန်

(ခ) “ဧ” သရဆုံးသော တည်ပုဒ်များသို့ တိုက်ရိုက်ဆက်ရ၏။
ပြယုဂ် -

√ဇိ	>	ဇေ	+	တုံ	=	ဇေတုံ	=	အောင်မြင်ရန်
√သိ	>	သေ	+	တုံ	=	သေတုံ	=	လဲလျောင်းရန်
√စုရိ	>	စောရေ	+	တုံ	=	စောရေတုံ	=	ခိုးယူရန်
√ကထိ	>	ကထေ	+	တုံ	=	ကထေတုံ	=	ပြောဆိုရန်

၃။ ထူးခြားသော ကုဒ်ကြီးယာပုဒ်များ
ပြယုဂ် -

√ကရိ	+	တုံ	=	ကာတုံ	=	ပြုရန်
√ဒိသိ	+	တုံ	=	ဒိဋ္ဌိ	=	မြင်ရန်

ဣစ္ဆတ္တကြိယာအသုံးပြုပုံ

၁။ ဣစ္ဆတ္တကြိယာ $\sqrt{ဒါ}$ (ပေးခြင်း) ဓာတ်ဆိုင်ရာ ကြိယာပုဒ်နှင့် ယှဉ်တွဲအသုံးပြုလျှင် “ခွင့်ပြုခြင်း၊ ခွင့်ပေးခြင်း” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရ၏။

ပြယုဂ် -

အာစရိယော ဂိလာနံ ဂါမံ ဂန္တံ န ဒဿတိ။

ဆရာသည် လူနာကို ရွာသို့ သွားခွင့် ပေးမည် မဟုတ်။

၂။ $\sqrt{လတ်}$ (ရခြင်း) ဓာတ် အသုံးပြုလျှင် “အခွင့်ရခြင်း” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုရ၏။

ပြယုဂ် -

ဂိလာနော ရတ္တိယံ ဘုဇိဇ္ဈိတုံ န လဘတိ။

လူနာသည် ညဉ့် အစားစားရန် အခွင့် မရချေ။

၃။ ဝဋ္ဋတိ (သင့်၏)၊ ယုတ္တံ (သင့်၏) ပုဒ်များနှင့် တွဲသုံးသောအခါ ကြိယာ၏ ကတ္တာပုဒ်သို့ ကရဏဝိဘတ်သက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

တယာ ပဏ္ဍိတဿ သန္တိကေ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။

သင်သည် ပညာရှိ၏ ထံပါး၌ နေရန် သင့်၏။

၄။ သက္ကာ (စွမ်းနိုင်၏) ဟူသော ပုဒ်နှင့်တွဲသုံးသော် “ဟောတိ” ကြိယာပုဒ်ကို ထည့်၍ သော်လည်းကောင်း၊ ချန်လှပ်၍ သော်လည်းကောင်း သုံးနိုင်၏။ ကြိယာ၏ ကတ္တာပုဒ်ကိုလည်း ကရဏဝိဘတ်သက်ရ၏။

ပြယုဂ် -

မယာ ဣမံ ကမ္မံ ကာတုံ န သက္ကာ။

ကျွန်ုပ်သည် ဤအလုပ်ကို လုပ်ရန် မစွမ်းနိုင်ပါ။ (မလုပ်နိုင်ပါ။)